www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Belgien 3,10 EUR
BiH 3,75 KM
Great Britain 2,50 GBP
Greece 3,60 EUR
Deutschland 3,10 EUR
Italy 3,75 EUR
С. Македонија 112,00 ДЕН
Nederland 3,10 EUR
Österreich 3,10 EUR
Schweiz/Suisse 4,50 CHF
Slovenija 2,60 EUR
Sverige 35,00 SEK
USA 4,50 USD
France 3,10 EUR
Hrvatska 19,00 KN
Црна Гора 2,00 EUR

За све од 7 до 107!

23. 4. 2021. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXXIII • ЦЕНА 150 ДИНАРА • БРОЈ 3611

ПРАВАЦ МАРС!

Веровали или не!

Ripley

Јесте ли већ чули да...

... од свих речи у српском језику *глава* има највише значења – чак 19 ■

... најдужи филм икад снимљен, *Logistics*, траје 51.420 минута или 35 дана и 17 сати; премијерно приказивање у Упсали (Шведска) трајало је од 1. децембра 2012. до 6. јануара 2013. године ■

... на Новом Зеланду живи девет пута више оваца него људи ■

... једна трећина свих аеродрома на свету налази се у Сједињеним Америчким Државама ■

... отежано савладавање правописа матерњег језика назива се дисортографија ■

... сматра се да је луткарско позориште као облик уметности настало пре 4000 година ■

... током првих 200 година балетом су се бавили само мушкарци; женама је плес у јавности дозвољен тек 1681. године ■

... истраживања помоћу функционалне магнетне резонанце показала су да чешање производи рад мозга особен за осећај задовољства и награђивања ■

... мишићни систем слона састављен је од 100.000 мишића, од чега је 40.000 само у сурли ■

DIK BROWNE
ХОГАР СТРАШНИ

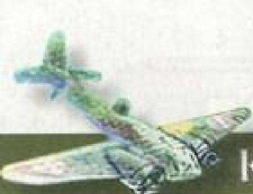

СЛАВА БОМБАРДЕРИМА

С пролећа 1941. године, иако суочени с далеко надмоћнијом силом, наши ваздухопловци су више пута снажно узвраћали, нападајући непријатељске аеродроме у суседним земљама, одакле су полетали немачки авиони у походу на Југославију, као и колоне непријатеља у наступању. Док се о ловачким посадама и њиховом јунаштву понешто и сачувало у сећању, наши бомбардери готово су заборављени

Кошмарна недеља 6. априла 1941. године осванула је дивљачким нацистичким бомбардовањем Београда без претходне објаве рата, и поред тога што је био проглашен за „отворен град". Више стотина тона разорних и запаљивих бомби сручило се на успавану престоницу Краљевине Југославије, сејући уништење, ужас и смрт. Како су после рата посведочиле немачке војсковође, то је био чин Хитлерове сујете и личне освете Србима за дугове још од претходног рата, с мало или нимало војног значаја.

Истовремено, немачки авиони окомили су се и на летелишта Краљевског ваздухопловства, у намери да још на тлу сломе сваки покушај отпора. То им је понегде пошло за руком, потпомогнуто неспособношћу и свеприсутном „петом колоном" у југословенским редовима, али било је и много светлих примера. Најпознатији је онај Шестог ловачког пука, чији су се пилоти упркос великој бројчаној несразмери, попут својих наследника шездесет година касније, одважно супротставили непрегледној маси авиона који су у таласима хрлили ка Београду. Током следећих неколико дана пук се овенчао крвавом славом бранећи главни град и оборивши десетине непријатељских летелица, пре него што је и сам нестао у ратном пламену.

Међутим, док су напори наших ловаца у одбрани земље донекле остали у сећању народа, дотле су подухвати њихових сабораца на бомбардерима сасвим заборављени.

Закасneле припреме

Крајем тридесетих година, у предвечерје новог светског рата, југословенски војни врх почео је обимно осавремењивање и набавку нових авиона. Већину њих испоручили су будући непријатељи – Немачка и Италија, али и Велика Британија. Уз њих, и домаће фабрике дале су важан допринос развојем својих и производњом иностраних летелица. Нажалост, све је ишло веома споро, па је до пролећа 1941. године, од предвиђених хиљаду авиона, стварно стање достигло једва три стотине. Врло брзо ће се показати да то није ни близу довољно да заустави најмоћнију светску ратну машинерију.

Таковски крст красио је крила наших авиона

Средином марта све јачи притисак Сила осовине довео је до тајне мобилизације летачких јединица и њиховог изласка на положаје. Свака је добила задатке за случај напада и чињени су напори – истина, недовољни и закаснели – да се дочека рат који је након преврата 27. марта бивао све извеснији.

Управо тада је капетан Владимир Крен Немцима одао многе поверљиве детаље. Касније га је новостворена квислиншка хрватска држава наградила високим чином, а после рата је за своје поступке платио главом. Иако овај догађај неће бити усамљен у предстојећим недељама, ипак је највећи део ваздухопловаца часно и храбро вршио своју дужност, без обзира на национално порекло.

Током тих последњих мирнодопских дана испуњених напетошћу различити изво-

Илустровао Дарко Гркинић

ри неумитно су указивали на оно што се спрема, те да непријатељи гомилају нечувену ваздушну силу у суседним државама, дуж читаве границе. И поред свега, авијација је најспремније од свих оружаних снага одговорила на мучку агресију.

Плава смрт

Главни удар Немачке и њених помагача у зору 6. априла кренуо је из Бугарске, усмерен на најјужнију од тадашњих девет бановина, Вардарску. Тамо је била једна од наших најснажнијих јединица – Трећи бомбардерски пук, са шездесет двомоторних бомбардера „дорније 17". На несрећу, на кључним местима били су симпатизери непријатеља. Наиме, иако је још раније добио наређење да тридесет авиона пребаци на помоћна летелишта, скопски пуковник Горјуп није предузео ништа. Штавише, вече уочи напада свима је дао слободан излазак у град, остављајући незаштићене авионе уредно поређане. Ујутро су их Немци збрисали, оставивши иза себе шачицу читавих машина и страшан неред. У трен ока половина пука претворена је у прах и пепео.

Док се то дешавало, други део, смештен у околини Приштине, одговорио је много прибраније. Чувши за пропаст у Скопљу, тек пробуђени мајор Бранко Фанедл и његов штаб одлучили су да одмах узврате, и ускоро су сви расположиви авиони тутњали низ писту кроз прохладно пролећно јутро. Винули су се ка граници, одакле су километрима дуге колоне тенкова и војника непријатеља већ вијугале друмом. Кад су на небу угледали наше бомбардере, мора да су помислили да су њихови сопствени, јер у силном изненађењу готово да нису опалили ни метка.

У првом нападу у рату више од двадесет „дорнијеа" засуло је непријатеља кишом бомби. Начинивши праву пометњу, неокрзнути југословенски авиони вратили су се назад, где су брзо поново наоружани, па су се хитро вратили у борбу. Утисак који су оставили на присутног немачког ратног извештача сликовито описује надимак који им је наденуо – „плава смрт", по боји којом су били одоздо обојени.

Због витких линија „дорније 17" називан је и „летећом оловком"

Међутим, тад су на позорницу поново ступили издајници. На вести о сјајном успеху Фанедлових „дорнијеа", његов надређени, пуковник Обуљен, забранио је даље летове, правдајући то наређењем Врховне команде. Не часећи, ово је искористио непријатељ, који је пронашао летелиште Трећег пука и лако уништио десетину бомбардера. Да би што пре узвратио, капетан Наумовић је на своју руку похитао с неколико преживелих „дорнијеа" за нападачима који су се враћали у Бугарску. Тако је дошао до њиховог аеродрома. Док су безбрижни Немци са земље схватили о чему се ради, бомбе су већ звиждале ка њима. Поред више погођених авиона, настрадало је и предграђе Софије.

Таковски крст над Аустријом

Нешто даље, први дан рата затекао је Седми бомбардерски пук у Дринској бановини, код Пожеге и Чачка. Део ове јединице, опремљене тромоторцима „савоја маркети 79", имао је срећу да се нађе у рукама одлучног пуковника Петра Вукчевића, прекаљеног борца у Првом светском рату. Након што је јутром обилазио и бодрио своје људе, лично је повео напад преко Проклетија на италијанска упоришта на северу Албаније. Уз буку, тресак и дим, њихове бомбе пале су на аеродроме и мостове око Скадра. За то време остатак пука је, захваљујући кукавичком вођењу, мирно преседео готово читав рат.

На другим местима није недостајало воље за борбом. У Осмом бомбардерском пуку у близини Бањалуке, средишту Врбаске бановине, за рат су сазнали слушајући вести „Радио Београда". Мало потом, у првом од низа смелих дејстава које ће извести, летачи пуковника Диклића су с неколицином двомоторних „бристол бленима" напали сâм немачки Рајх. Незаборављан утисак на запрепашћене становнике Граца оставио је наредник Карел Мурко, који је у бомбардеру с таковским крстовима у лету пројурио изнад железничке станице, пославши је у ваздух.

Сутрадан ујутро вратили су се у пуној снази, с преко двадесет авиона, премда су се саботери током ноћи трудили да покваре што више њих. По сећању једног од учесника, дошао је час да се удари ратнички или умре! Не би ли се пореметило окупљање немачких јединица на мети су били аеродроми, мостови и пруге у јужној Аустрији. И поред јаке одбране, озбиљније штете међу бомбардерима спречили су југословенски ловци штитећи их. Међутим, већ на следећем задатку тог поподнева они су несрећно изостали, с кобним последицама по Осми пук.

Кад је десетак „бленима" усред бела дана пошло у напад на аеродроме у Мађарској, с којих су непрестано полетали нападачи на наш главни град, обавештени на време, спремно су их сачекали ројеви насртљивих ловаца и противавионски топови. Без пратње и сасвим сами, били су изгубљени. Ипак, одважно су наставили кроз ватрени зид. Један за другим, падали су претворени у буктиње.

Мање од половине их је преживело, а међу погинулима су била оба заповедника, мајори Доновић и Тешић, и заповедници ескадрила, ка-

ПРЕКО ДУБОКИХ ВОДА

Током две судбоносне априлске седмице скрштених руку нису седели ни морнарички авијатичари, понајпре Трећа хидропланска команда из Боке Которске, у Зетској бановини. Тако су, уз помоћ тек шачице расположивих „дорнијеа 22", хидроавиона с пловцима наоружаних лаким бомбама, предузели више прекоморских напада на италијанске ратне и теретне бродове у јако брањеним лукама Драч, Бриндизи и Бари, па и на један њихов конвој на пучини. Не заостајући храброшћу за друговима с копна, изазвали су збрку и штету многоструко јачем непријатељу. Кад је напослетку пораз постао неминован, припадници Краљевске морнарице одбили су да га прихвате, радије изабравши часну смрт, попут поручника Спасића и Машере на разарачу „Загреб", или пак прелета ка Савезницима и наставак борбе широм Средоземља ■

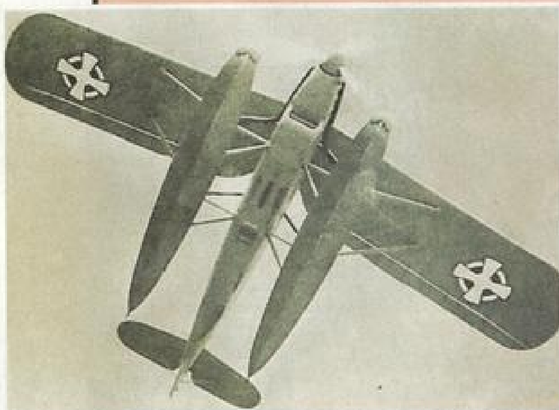

И посаде наших хидроавиона допринеле су одбрани земље

Пуковник Петар Вукчевић

Мајор Бранко Фанедл

Мајори Лазар Доновић и Добросав Тешић

Пуковник Фердо Градишник

петани Војинов и Јовичић. Изрешетан авион наредника Мурка некако је успео да се врати кући. Сличну судбину доживела је и Једанаеста извиђачка група из Срема, у Дунавској бановини, такође на „бленимима”, у покушају да нападне немачке аеродроме у Румунији.

Пакао код Качаника

Догађаји нису остављали времена да се ожале пали саборци. На јужном ратишту ствари су се одвијале муњевито, и већ 7. априла Немци су ушли у Скопље продуживши даље, да сасвим одсеку одступницу нашој војсци ка Грчкој. Да их у томе спрече, трудили су се „дорнијеи” Трећег пука с Космета. Протекли успешни налети ободрили су људе и учинили их нестрпљивим да поново бију „Швабе”.

Прво је то учинило одељење које је препало повећу групу немачких возила на одмору поред пута и истресло бомбе на њих, док је друго тукло железничко чворište у Бугарској. Напади на надирућег непријатеља трајали су цео дан, али спретним мењањем летелишта и маскирањем, јединица је сачувала све авионе.

Те среће није био Први бомбардерски пук, који се „бленимима” из Бијељине и Параћина у међувремену укључио у борбе, брзо искусивши горчину губитака. Њега је храбро предводио пуковник Фердо Градишник, један од најпознатијих предратних пилота, док нешто касније заједно са својом посадом није изгубио живот. У жељи да што прецизније погоди, спустио се тако ниско да су његов авион срушиле крхотине бачених бомби.

До јутра 8. априла немачке оклопне дивизије доспеле су до улаза у Качаничку клисуру, пред врата средишње Србије. Ту су браниоци на њих бацили готово све снаге које су имали. Још пре свитања полетело је седам „дорнијеа” мајора Жикића, заподенувши крваву битку.

За њима су у кратким временским размацима следиле тројке „плавих” бомбардера Трећег пука, које су се и обрушавале на непријатеља, не марећи за опасност. Са око сто педесет метара висине, наши летачи могли су да виде обрисе војника како беже пред ужасом који јури одозго.

Хајци су се ускоро придружиле „савоје”, „бленими” и ловци из других пукова, претварајући уски пут у пакао. Закрчени између стрмих обронака Шар планине и Скопске Црне Горе, освајачи нису имали куд. Десетине мртвих и рањених лежало је покрај уништених возила, док се језиви одјек прасака и пуцњаве ширио унаоколо.

Међутим, чим су се прибрали, одговорили су истом жестином. Утом је други крак челичне лавине провалио с истока и, газећи све пред собом, захуктао се преко Пирота и запутио ка Нишу. Ништа више није могло да је заустави. Сутрадан је средиште Моравске бановине, претходно опустошено и разорено бомбама, било заузето. Наде у васкрсење Солунског фронта и срећан исход рата тиме су и сасвим згасле.

Признање непријатеља

Једна невоља пратила је другу, кад су 9. априла густи облаци, киша и снег приковали наше авионе за земљу. Немци су наставили напредовање. Да све буде горе, на северу и западу почели су нове продоре из Румуније, Мађарске и Аустрије, испраћене побунама, издајом и одушевљеним дочеком мештана. Из часа у час Краљевина Југославија је нестајала. Трачак ведрине унеле су „савоје” Осамдесет прве групе из Мостара, бомбардовањем италијанског Задра.

Тих дана је Команда ваздухопловства, која се мучила да похвата конце, сменила пуковнике Горјупа и Обуљена, али то их није омело да посећују јединице и разносе гласине и страх. Потпуно расуло сачувало их је од одговорности. Заповедање Трећим пуком преузео је пуковник Вукчевић.

Време се најзад поправило 12. априла, па је капетан Ђонлић одмах повео три „дорнијеа” из Чачка да сруше мост у Ћуприји преко којег су Немци управо прелазили. Али, све бомбе су промашиле циљ. Остали су напали колоне возила с нешто више среће. Истовремено, нова трагедија десила се на аеродрому у Бијељини, где су противнички ловци на земљи ухватили мноштво авиона који су се ту обрели при повлачењу. Друге су их спаљивале сопствене посаде да не буду заробљени.

Први и Осми пук, као и Једанаеста група, престали су да постоје. Закључивши да је све пропало, неки авијатичари

Учинак наших бомбардера на железничкој станици у Грацу

Пилот Карло Мурко, први слева, поред бомбардера „бристол бленхајм"

пробали су да прелете чак у Совјетски Савез, али мало ко је успео у тој намери. Они који су преостали решили су да се боре до краја. Коначан слом већ се назирао и на сваки нови задатак одлазило се с мање наде него на претходни.

Поврх свега, осмог дана рата стигла је вест да је изгубљена и престоница. Београд је пао. Дотле је неуморни Трећи пук полетео још једном ка долини Мораве, с мајором Фанедлом на челу. Недалеко од Јагодине опазили су непријатеља и устремили се на њега, грмећи тик изнад крошњи дрвећа. Дочекала их је убитачна паљба са земље.

И иначе погибељни, напади с мале висине тада су постали право самоубиство, јер је безброј ужарених цеви одасвуда сипало ватру на долазеће бомбардере. Фанедлов „дорније" улетео је у тај смртоносни бараж и суновратио се, одневши тројицу летача у смрт. Према сведочењима, видевши овај призор, неколицина немачких официра одала је војнички поздрав храбрим противницима. Данас ту стоји достојан мермерни споменик њима у част.

* * *

Преживели авиони сакупили су се наредних дана код Никшића, одакле су помогли да се у Грчку избаве млади краљ Петар II и Влада. Неки су касније уништени, други су пали у руке непријатељу, а ретке који су се пробили на Блиски исток преузели су Британци. Њихове посаде расуле су се на различите стране, често и међусобно завађене и зараћене. Трагичан и краткотрајан Априлски рат окончан је 18. априла безусловном предајом југословенских снага ■

З. М.

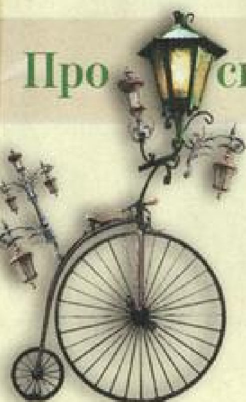

Знак с именом села украден је четири пута од 2014. године

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

БЕТМЕН И ВЕСЕЛИ ЛУДАЦИ ГОТАМА

Мештани су навикли на шале о суперхероју из измишљеног града који носи исто име као енглеско село у коме живе. Осим назива, познато је по необичној епизоди из далеке прошлости и братском везом с Њујорком

Смештен на југу грофовије Нотингамшир, прави Готам одаје утисак мирног сеоцета у коме се не дешава ништа посебно. За разлику од града из стрипа „Ди-си комикса", огрезлог у злочине и прљаве послове, енглеско сеоце углавном је лишено узбуђења и у њему нема негативних јунака. Живот протиче у малом броју домаћинстава, осим којих постоји неколико продавница и црква. Ипак, у једном историјском тренутку, бар према предању, успавано место изненада се разбудило.

Било је то у време владавине краља Јована Без Земље (1166–1216), у народној књижевности познатог као противника Робина Худа. Међу поданицима краљ није био омиљен, па кад су житељи Готама чули да намерава да изгради пут кроз село до замка Нотингам, посебно су се разбеснели. Имали су ваљан разлог за то јер се подразумевало да ће они бити задужени за одржавање пута и плаћање намета. Зато су изабрали неуобичајен начин да се побуне.

Наиме, мештани су одлучили да се праве – луди. Кад су краљеви витезови дошли да провере да ли се спремају за дочек владара, затекли су их како обављају сумануте послове. Неколико сељака покушавало је да удави јегуљу у води, док су други стављали ограду око жбуна да би спречили кукавицу да одлети.

Необјашњиво масовно лудило било је забрињавајуће и у оно време веома опасно јер се сматрало заразним. Витезови су побегли главом без обзира, а краљ је решио да се не излаже ризику и случајно „оболи”. Лакше је било да се пут измести. Догађај је описан у књизи „Веселе приче о лудацима из Готама” *(Merrie Tales of the Mad Men of Gotham)*, први пут објављене 1565. године.

Три века касније, 1807. године, америчком писцу Вашингтону Ирвингу приче су послужиле за сатиричан опис културе и политичког живота Њујорка у часопису „Салмагунди”. Често га је називао Готамом, због чега је овај назив после неког времена постао надимак Њујорка. Задржао се до данас, о чему сведоче имена неколико продавница, као и образовног „Готам центра”, који се бави повешћу града. Ирвинг није ишао тако далеко да становнике прикаже будаластим као у „Веселим причама”, већ се повремено трудио и да их одобровољи ласкавим речима.

Џил Хинд, бивша председница парохијског одбора Готама у Енглеској, слала је више писама тадашњем градоначелнику Њујорка Рудолфу Ђулијанију како би указала на то да постоји културна и историјска веза између његовог града и њеног сеоцета. Ђулијани је био пријатно изненађен кад је сазнао да постоји „братска” веза, али она никад није озваничена. Учтиво је пожелео житељима све најбоље, и тако се цела ствар завршила.

Прича о чувеном стрип јунаку Бетмену смештена је у измишљени Готам захваљујући писцу Билу Фингеру, кога је надахнула реклама у телефонском именику, односно назив за јувелирницу „Готам”. Тек у новијем издању, у причи „Ситискејп” из 1996. године, обелодањено је како је измишљени Готам добио име. Наиме, у часопису који чита Робин наведено је да је назив добио по селу у Енглеској где су људи, према веровању, изгубили разум. Љубитељима стрипа овај податак учинио је сеоце Готам занимљивијим него што је било раније. А задовољство су исказивали тако што су крали знак са именом на улазу у место као својеврстан сувенир ■

С. Л.

„Полудели” житељи су, између осталог, оградили кукавицу да не би одлетела

ВЕЛЕГРАД НА МАРСУ

Целих 300.000 долара за карту до новог града и гарсоњеру од 25,5 квадрата?! Звучи много ако не знате да је у питању станчић на Марсу.

Град Нива на Марсу, који би у будућности могао да постане дом за 200 до 250.000 досељеника, добио је назив по кинеском божанству, створитељу и заштитнику људске врсте.

На заравни на врху литице биће постављене соларне плоче, пољопривредна постројења и нуклеарне електране како би становништво у сваком тренутку имало довољно хране и енергије за живот – без помоћи са Земље.

Захваљујући повољном распореду планета, никада већи број људских летелица у историји није посетио тло и атмосферу нашег стеновитог суседа. У марсовску игру укључили су се и нови играчи, попут Кине и Уједињених Арапских Емирата. Сви они, заједно са Европском свемирском агенцијом, америчком Насом и руским Роскосмосом заинтересовани су за стварање сталних насеобина за космоплoвце на Марсу и насељавање новог света – догађаја који не би имао парњака у повести цивилизације пошто би означио доба људске врсте као колонизатора свемира.

Због тога је у фебруару прошле године недобитно светско удружење „Марсовско друштво", које окупља стручњаке и добровољце посвећене замисли о истраживању и насељавању Марса, расписало међународно такмичење за изглед првог велеграда на овој планети. Пријавило се чак 175 тимова из десетина земаља. Др Роберт Цубрин, председник и оснивач „Марсовског друштва", имао је прилику да размотри све предлоге, након чега је, по сопственом признању, остао затечен величанственошћу и мудрошћу неких решења, како у архитектонском, тако и у техничком, економском и друштвеном погледу. Један од најзанимљивијих предлога који је приспео на конкурс осмислила је група међународних стручњака и универзитетских професора из разних области окупљена под називом „Одржива ванземаљска мрежа" („Сонет"). Своју насеобину на Марсу назвали су Нива.

Марсовци – а људи

Нива је прави омањи велеград на Црвеној планети, састављен од мреже тунела који задиру и до 150 метара дубине. У њима би биле постављене целине намењене обављању разних послова и животу, али и куполе са воћњацима и баштама које би подсећале на заједничке зелене просторе, већ познате из данашњих бетонских мегалополиса. У њима би осим биљака било и животиња, чак и омањих језераца или потока (кроз које би вода протицала помоћу пумпи). Пошто би због снажног зрачења на површини планете већина дневних послова морала да се обавља испод земље, та вештачка острва зеленила пружала би психолошку утеху становницима марсовских насеља. Нека би чак нудила и величанствене погледе на тло Марса.

Како услов „Сонетовог" такмичења није била нека привремена научна база на Марсу, већ прави правцати град који би био стална насеобина за милионе житеља, са могућношћу ширења, решења су морала да подразумевају и школе за мале „Марсовце", продавнице, болнице и гробља. Уз то, пројекти градова морали су да буду у највећој могућој мери самоодрживи, односно да опстану и без помоћи са Земље. Зато би се у Ниви производило све: од хране и одевних предмета, преко робе широке потрошње, до енергије, уређаја и возила потребних за преживљавање и ширење насеобине. Једина роба која би (макар у прво време) морала да се допрема са наше матичне планете јесу најновија електронска решења и склопови, који би допринели развоју самосвојно марсовских технологија.

„Зато се наш пројекат у великој мери разликује од свих досадашњих намењених оснивању привремених насеља на Марсу", каже архитекта Алфредо Муњоз из архитектонског студија „Абибу", који је у „Сонетовом" пројекту био задужен за урбано планирање.

„Ако имате насеобину у којој ограничен број особа мора да борави извесно време пре него што се врати кући, једини задатак који имате пред собом јесте да их одржите у животу. Али ако пресељавате људе у нови дом у којем ће можда живети до краја живота, суочавате се са много већим бројем питања."

Један од највећих изазова с којим су се суочили Муњоз и инжењери из његовог тима било је душевно здравље досељеника. Чак и сразмерно кратко време изолације током којег становници Земље нису могли уобичајено да путују, виђају се са пријатељима, чак ни да из градова одлазе у природу, код многих је створило огромне душевне тегобе. Замислите

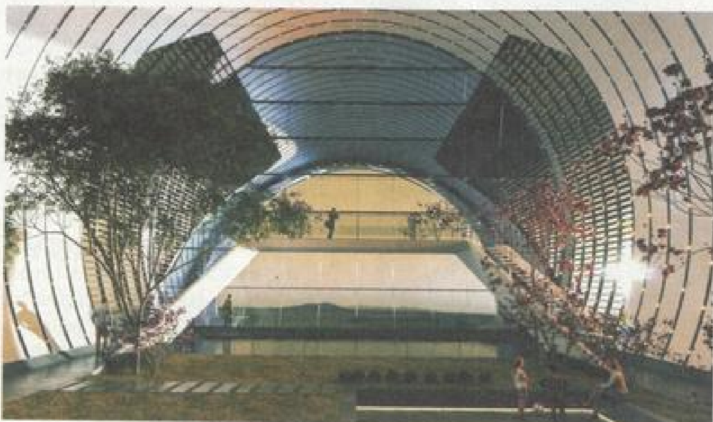

Једна од зелених купола у Ниви из које се пружа величанствен поглед на пределе Марса – земаљско окружење у негостољубивом свету, једна је од основа психолошког опстанка људи на Марсу.

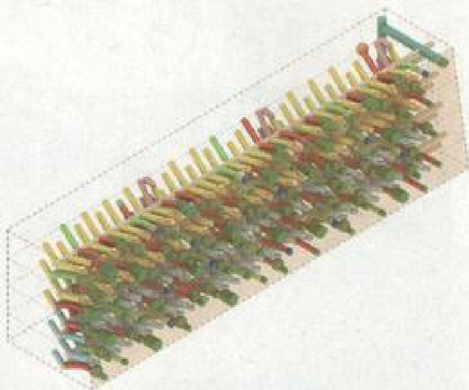

Станови

Зелене куполе

Радне просторије

Куполе за културне садржаје и одржавање система

Постројења

Ходници

Урбани воћњаци

Систем брзих лифтова

Стамбени блок у литици

За око 4.400 особа

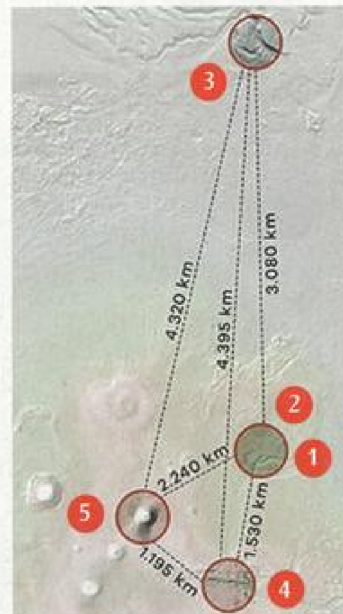

Распоред нових градова на Марсу
1. Нива
2. Фукси
3. Абалос
4. Маринерис
5. Аскреус

само шта би се догодило са људима заувек затвореним у некакве технолошке коцке испод површине прилично негостољубивог света на којем није могуће тек тако „изаћи напоље" и „издувати се".

„Зато је основа од које смо почели да размишљамо била: како да у веома суровом окружењу обезбедимо психолошки повољне услове у којима ће људи свих узраста моћи да живе срећно и складно, окружени лепотом, да обогаћују своје животе новим искуствима и друже се са осталим припадницима своје заједнице", објашњава Муњоз.

Дакле, град не треба само да заштити људе од марсовских минус 103 степена Целзијуса и пружи им могућност да се прехране и дишу, већ и да живе као прави припадници људске врсте. То је први услов који је морала да испуни Нива како би нова цивилизација досељеника уопште имала шансе за опстанак.

Небески град

У пројектовању Ниве учествовало је 35 стручњака, а усавршавање њиховог предлога трајало је четири месеца. Да би се задовољила људска потреба за путовањима, осмишљено је да за почетак на тлу Марса никну још четири слична (али мања) града која би удомила по око 200 до 250.000 становника. Стручњаци „Сонета" чак су предложили и места на којима би могли да буду изграђени ти градови – у подручју близу екватора, на око 225 километара од угашеног вулкана Планина Олимп – највише тачке на планети – на висоравни названој Фарсида. Градови би се налазили на међусобним удаљеностима од хиљаду до две хиљаде километара, а између њих би саобраћали возови. Најудаљенији би био град Абалос, постављен у близини Северног пола, 3000 километара удаљен од Ниве, који би служио као испостава за вађење воде из утробе Марса.

Иако пројекат делује превише амбициозно, предвиђено је да сваки град има неку врсту индустрије, пошто би за потребе живота на удаљеном свету било нужно производити све, исто као и на Земљи – од материјала за прављење ракетног горива и свемирских летелица, до хране и кисеоника. Једна од основних потреба насеља на Марсу били би, рецимо, графит и полиетилен велике молекуларне масе, који би се користили за градњу, а могли би да се добијају из атмосферског угљен-диоксида. За производњу цемента могао би да се искористи сумпор чије су наслаге откривене у тлу Марса.

За успешан опстанак града на Марсу потребно је исто што и било ком великом граду на Земљи – плус кисеоник и азот. Гиљем Англада-Ескуде, астрофизичар Института за космичке науке у Гранади, учесник пројекта Нива и један од оснивача „Сонета", сматра да би за потребе само једног од пет планираних градова било потребно 187,5 милиона кубних метара ваздуха дневно (240 килограма кисеоника и 490 килограма азота по особи). Из прошлости гледано, пројекти који су се досад бавили решавањем овог изазова за колонисте на Марсу предвиђали су израду широких купола за живот и рад људи, у којима би био заробљен кисеоник.

Ипак, стручњаци који су радили на пројектовању Ниве дошли су на потпуно другачију замисао – град узидан у литицу. Ваздух би у њиховом решењу кружио кроз систем тунела и пећина пречника 30 метара који би био ископан у стенама литице, а то не би само смањило трошкове изградње већ би становници захваљујући дебелом слоју тла изнад насеобине самим тим били заштићени и од штетног зрачења из свемира. Уз то, стене које би окруживале просторије, са тек понеким спољним зидом, биле би и јефтина заштита од велике разлике марсовског атмосферског и притиска који би владао у насеобини. Преко свега, заштитни про-

Ходник у стамбеном блоку Ниве

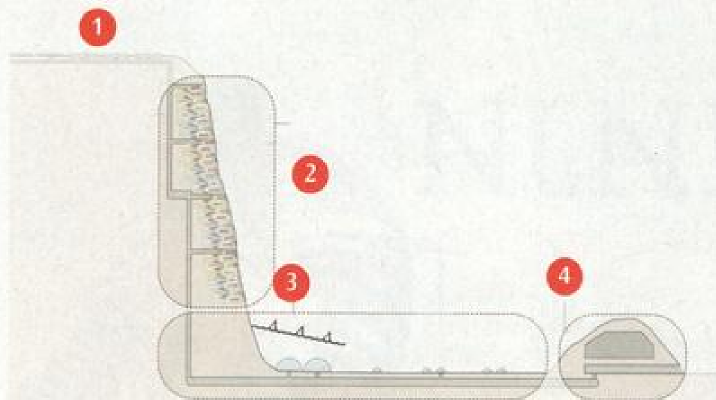

(1) Постројења за узгајање житарица и производњу енергије
(2) Простори је за становање, рад, забаву и образовање (вртићи и школе)
(3) Просторије за одмор, болнице, универзитети, перони за међуградски и градски превоз
(4) Логистичка постројења и паркинг за ровере намењене излетима на површину Марса

зори нудили би и величанствен поглед на марсовске пределе, што би био прави мелем за душу људи који би већи део живота проводили по тунелима.

На врху литице – на заравњеној меси (односно „стоној гори") – предвиђено је постављање велике мреже соларних плоча и нуклеарног постројења, који би заједнички подмиривали енергетске потребе великог града испод себе – 37 киловата енергије по становнику дневно. Та струја би, осим система за одржавање живота, покретала и транспортне и све остале системе потребне за живот града. У том подручју били би и погони за производњу житарица, који би задовољавали половину дневних потреба становништва. Остатак потребне хране био би намирен из узгајалишта инсеката (Без бојазни и повраћања! Из инсеката би се добијале беланчевине, становници не би морали да их једу у изворном облику), алги и вештачког меса. Осим за исхрану, алге би се користиле и за производњу кисеоника.

Градилиште

Стручњаци „Сонета" предвидели су да се изградња „града на литици" спроведе у неколико фаза. Током прве деценије изградње, све би у највећој мери зависило од Земље. Машине и делови за градове и постројења допремали би се на Марс помоћу свемирских летелица, а већ после првих изграђених купола за живот и система потребних за одржавање живота, у граду би се населили и радници.

„Сонет" планира да крајем прве деценије изградње Ниве у граду борави већ око 10.000 људи. Како би се прикупила средства за баснословно скупу градњу, досељеници ће морати да карту (у једном смеру) и станчић од 25,5 квадратних метара у литици плате око 300.000 долара. Инжењери сматрају да ће већ након 50 година Нива постати довољно велика и да ће моћи да производи толику лепезу производа да ће постати скоро потпуно независна од товара потрепштина са Земље.

„Ако говоримо о стварним роковима, наш тим сматра да би изградња Ниве могла да почне већ 2054. године, као и да би могла да буде завршена до краја 21. века. Наравно, под условом да постоји потребна новчана подршка и воља будућих колониста да почну живот на Марсу", каже Муњоз.

За сада Нива постоји само на хартији, иако се већ увелико припрема изградња пробних постројења и стамбених јединица на Земљи како би се провериле замисли и избрусила технолошка решења.

„Огледи са Нивом на нашој планети неће бити само својеврсно испитивање истраживачких могућности већ и важно испитивање материјала, архитектонских, биолошких, еколошких и друштвених решења која би једног дана могла да омогуће Земљанима почетак живота на Марсу", каже Гиљем Англада-Ескуде.

„Оно што покреће нас и овај пројекат јесте жеља да успоставимо основне смернице и услове за квалитетан и испуњен живот досељеника на нови свет на који ће се једног дана упутити. Иако се још нисмо сложили око разних појединости и свако појединачно решење још има читаву лепезу отворених могућности, заједничко им је то што су страствено посвећена истраживању начина живота на новој планети, који ће бити бољи од оног који водимо на нашој. То је и наш крајњи циљ, за који мислимо да је најважнији од свих", закључује др Роберт Цубрин ■

Припремио **Срђан Николић**

Изградњом града унутар литице просторије за живот и рад људи налазиле би се испод дебелог слоја стена који би их штитио од снажног зрачења на отвореном тлу Марса.

Житарице ће бити узгајане у постројењима у којима ће ваздух бити изузетно богат угљен-диоксидом, а притисак 4 пута мањи него онај на нивоу мора на Земљи. Људи неће моћи да опстану у таквим условима, те ће производња морати да се потпуно аутоматизује.

Зелене куполе биће изграђене на местима на којима тунели у литици избијају до њеног зида. Неке ће бити паркови, а неке лабораторије за спровођење огледа.

НАЈЧУВЕНИЈИ ФАРАОН

Трећег априла ове године 18 краљева и четири краљице древног Египта превезено је у свечаној поворци у нови Народни музеј египатске цивилизације у Каиру. Тутанкамоново име познато је широм света због запањујућег блага у његовој гробници.

1 Цивилизација старог Египта цветала је на обалама Нила више од 3000 година, почев од око 3000. године пре наше ере. На врху египатског друштва био је фараон – владар ког су обожавали као живог бога.

2 Опремање мумије трајало је 70 дана. Када се изваде унутрашњи органи, тело се прало и увијало у натрон (натријумове соли у талогу исушених језера), да се очисти и осуши. Органи су се потом враћали у тело обавијени у памучне завоје и сламу.

3 Његова гробница стајала је неузнемиравана у Долини краљева, у близини данашњег Луксора, три хиљаде година, пре него што ју је открио британски археолог Хауард Картер 1922. године. За потпуни попис у њој нађених предмета било му је потребно 17 година рада.

4 Два спољна ковчега била су од позлаћеног дрвета. Неки историчари сматрају да су средњи ковчег и неки други предмети у гробу били већ коришћени – за друге покојнике краљевског рода.

5 Тутанкамон је данас најпознатији фараон, али је за живота био безначајан владар. Постао је фараон са око девет година и умро већ у деветнаестој. Могуће је да га је убио супарник који је преузео престо, али то није поуздано утврђено.

6 Припремљено тело обмотавано је памучним завојима дугачким чак 1,6 километара. У Енглеској 19. века научна друштва су понекад приређивала одмотавање мумија.

7 Тутанкамоново тело положено је у три сандука, као у три бабушке. Највећи се потом полагао у камени саркофаг. Најмањи, у ком је лежало тело, био је од чистог злата и тежио је чак 110 килограма.

8 Стари Египћани мумификовали су тела фараона како би они наставили да живе у загробном животу. Веровали су да преминули путују до царства бога Озириса, који ће пресудити да ли заслужују вечни живот.

9 Тутанкамон је постао фараон 1336. године пре наше ере и умро десет година касније. На његовој мумији била је посмртна маска од чистог злата тешка 10,2 килограма. Верује се да она приказује његов стварни изглед.

10 У гробници је било све што је Тутанкамону требало у загробном животу – храна и пиће, одећа и сандале, позлаћен намештај и шест кочија.

11 Тутанкамон држи савијени штап и бич у рукама укрштеним на грудима. Ова оруђа била су символи моћи и власти. На посмртној масци он има немес (пругасти украс за главу) и лажну браду уобичајену за фараона.

12 У завоје су умотавани амулети (мале амајлије) како би штитили преминулог на путу за загробни живот. У Тутанкамоновим завојима откривено је 143 амулета.

13 Недавна ДНК испитивања указују на то да је Тутанкамон можда боловао од једне ретке болести која му је искривила кукове и стопала. Вероватно је тешко ходао, што би објаснило постојање 130 штапова за ходање у његовој гробници.

14 Мумије обично повезујемо са старим Египћанима, али су их стварали и други народи. Скупљачи-ловци Чинчоро из Чилеа мумификовали су своје мртве пре 7000 година – готово 2000 година пре Египћана.

Н. М.

Ма ШТА кажеш! Х. Е. К.

Уређује **Драгомир Ацовић**

Лево: Вилијам Рандолф Херст, власник света, како га је забележила камера, и (доле) Чарлс Фостер Кејн, новински магнат, овековечен кроз Орсона Велса у филму из 1941. године, који се до данас сматра најбољим америчким филмом свих времена.

ЖИВОТ ЈЕДНОГ НОВИНАРА

Ако вам је можда, из само вама знаних разлога, промакло име Вилијама Рандолфа Херста (1863–1951), подсећамо вас да је то онај незаборавни лик ког је глумио Орсон Велс у легендардном „Грађанину Кејну".

За разлику од многих, Херст није морао да брине о заради свог првог милиона. Наиме, отац му је био мултимилионер, па му је то у великој мери олакшало живот. Невероватна животна прича власника новинске империје, утицај који му је дозволио да по вољи изазива ратове у свету, да подиже и руши државе и појединце – описани су у бројним књигама. Ми овде на маленом простору хоћемо само да вам покажемо делић онога што је Херст сматрао својом кућом и окућницом. Уживајте у плодовима слободне штампе и патите на одговарајући начин!

За неопходан одмор и разоноду, а и да би се утешио после великих пословних губитака, Херст је 1946. године у близини Беверли Хилса саградио скромну вилу средоземног типа с погледом на море и базеном за пливање у безбедним условима – далеко од ајкула, моржева и морских лавова.

Замак Светог Доната у Гламоргану код Кардифа у Великој Британији, саграђен у 12. веку, Херст је купио 1925. године. На то је Џорџ Бернард Шо рекао: Да Бог има пара, купио би себи нешто овако!

Ипак, ништа, баш ништа не може да се мери са Херстовим замком на огромном имању у Сан Симеону у Калифорнији.

Пројекат, чија је изградња трајала од 1919. до 1947. године, поверен је Џулији Морган, првој жени која је дипломирала архитектуру на париском Бозару и постала овлашћени архитекта у Калифорнији.

Замак се простире на окућници од око једног квадратног километра. Састоји се од четири зграде: Велике куће (5.650 м²), Морске куће (550 м²), Брдске куће (240 м²) и Сунчане куће (250 м²). Дакле, укупно нешто мање од 7.000 м² корисне површине, без помоћних просторија, гаража, складишта и сличних ситница.

Низ отворених и затворених базена допуњавао је домаћински угођај, као и огромна збирка уметничких дела која је Херст неуморно куповао по целом свету да би му украсила подвижнички живот борца за слободу јавне речи. Ако вас пут некад нанесе у Сан Симеон, слободно навратите. Чудо је отворено за посете.

ПРЕЖИВЕО СУ

Кад је отворио очи, није знао шта се догодило. Ћелија је била прекривена пепелом, а врео ваздух палио му је плућа

Тог мајског јутра 1902. године мештани града Сан Пјер на острву Мартиник полако су се будили, потпуно несвесни онога што ће да уследи. Град познат као „карипски Париз” имао је око тридесет хиљада житеља. Био је и прометна лука, где су бродови свакодневно пристајали и товарили шећер и рум. Планине које су га окруживале омогућавале су мештанима невероватан поглед. Ипак, ко год је погледао на ту страну, могао је да схвати да нешто озбиљно није у реду. Неколико минута касније, готово сви мештани Сан Пјера били су мртви.

Почело је са животињама, које су осетиле оно што људи нису ни слутили. Инсекти, змије и све што хода и гмиже спуштало се у град.

Планина Пеле заправо је била вулканска купа, али се сматрало да вулкан није никаква претња. Штавише, мештани су обичавали да се пењу по његовим падинама. Нису их узнемиравали ни повремени пламенови који су куљали из пукотина. Они старији сећали су се мале ерупције из 1851. године, која је северну страну острва прекрила танким слојем пепела. Све од тада, вулкан је мировао. Једноставно, био је само део околине. Међутим, то се променило почетком маја.

Силбарис је претрпео стравичне опекотине

Одједном, птице су слетеле на градске улице, потпуно прекривене пепелом. Мештани су налазили мртве рибе у реци, док су пламенови на ободима постајали све виши. У једном тренутку из вулкана је покуљала лава, која је уништила засаде шећерне трске у подножју. Без обзира на све знаке упозорења, власти су убеђивале народ да је све у савршеном реду – планина Пеле није претња за град.

Тачно у осам сати почела је ерупција. Топлотни талас од преко 1000 Целзијусових степени, праћен одроном, протутњао је градом и збрисао га. Касније су израчунали да је брзина таласа била преко двеста километара на сат. Зидови су пуцали и рушили се, зграде су нестајале, споменици су се ломили као да су играчке, бродови у луци горели. У тих неколико минута људи су вриштећи трчали на све стране у покушају да избегну неминовно. Сви осим једног човека – двадесетседмогодишњег Луђера Силбариса. Знао је да се дешава нешто страшно, али није могао да мрдне. Био је у затворској ћелији.

Био је физички радник. Претходно вече решио је да се мало проведе у граду, што је за њега значило повелику количину алкохола, после које је постајао врло пргав. То се завршило уличном тучом и последичним хапшењем. Као вишеструког повратника, полицајци су решили да му овог пута „охладе главу” тако што ће га бацити у самицу, да преспава и отрезни се. Самица је више личила на тамницу него на затворску ћелију – укопана у стену, већим делом испод површине земље, без прозора и отвора, осим оног малог за ваздух на вратима. Кад би затвореник и погледао кроз њега, могао је да види само пучину. Вулкан је био с друге стране.

Силбарис једва да се пробудио. Глава му је била тешка, није знао зашто је ту. Мада, претпоставио је да је опет изазвао некакву невољу. Није се сећао какву, али му је место на коме се пробудио говорило да је овог пута претерао.

Лупао је по дрвету, тражио да нешто презалогаји. Нико да се појави. Одједном, видео је да се небо мења и замрачује. Уследио је блесак. Кроз сићушан прозор запљуснуо га је краткотрајан талас врелог ваздуха праћен пепелом. Није чуо никакав звук, само је осећао мирис спаљене коже сопственог лица. Сваки удах му је палио плућа, као да удише врелу лаву, па је нагонски задржавао дах. Спустио се на колена и баујао по поду ћелије, док у једном углу није напипао

кофу још хладне воде. Попио је неколико гутљаја и умио се. Одећа му није изгорела. Скинуо је све са себе и потопио тканину у воду. Затим је мокру одећу нагурао у отвор. Склупчао се у углу најдаљем од врата. Кофу је ставио иза себе, знајући да по сваку цену мора да сачува воду. Трудио се да дише што мање и плиће. Неколико минута касније изгубио је свест.

Кад је отворио очи, није знао шта се догодило. Ћелија је била прекривена пепелом. Кожа, прекривена опекотинама, несносно га је болела. Некако се усправио и дошао до врата. Лупао је, дозивао, али без одговора. Исцрпљен, поново се онесвестио.

На тренутке је долазио себи, покушавао да позове помоћ и пио мале гутљаје воде. Није знао да ли је дан или ноћ. Споља нису допирали никакви звуци. Ко зна колико је времена прошло.

У неком тренутку зачуо је гласове. Чинило му се да сања. Залупао је јаче. Потом напето ослушкивао. Звук је био све ближи. Разазнао је људе који нешто говоре. Коначно, зачули су се ударци и с друге стране врата. Неко је питао да ли има живих. Једва је прозборио да има.

Кад су спасиоци развалили врата, изнели су полумртвог Силбариса и одмах га пребацили на сигурно. Испоставило се да је четири дана провео у ћелији. Док су га носили ка амбуланти, готово да није могао да препозна крај кроз који су пролазили. Доскора су ту биле улице, зграде, гужва, а сада само гомила рушевина и неколицина оних које није познавао. Од Сан Пјера није остало ништа. Тридесет хиљада становника нашло је смрт у врелини. Преживело је само њих троје.

Након што се опоравио, његова прича је обишла свет. Одлучио је да то искористи. Преселио се у САД и тамо се придружио циркусу. Умро је 1929. године.

Град Сан Пјер је обновљен, а у њему и данас може да се види самица која је Силбарису спасла живот ■

Н. Б.

ДЊИ ДАН

Луцер Силбарис наступао је по циркусима у САД, о чему сведочи и овај плакат

Зашто време у сну тече другачијом брзином?

Као што знамо, у сну нам се некад учини да је прошло неколико дана, а некад време тече сасвим споро. Ипак, можемо и да осетимо као да се све дешава у „реалном времену".

Иако је огледе с поимањем времена током сна веома тешко извести, научници су успели да обаве неколико занимљивих истраживања с људима способним да сањају „луцидне" или „свесне" снове. Они су свесни да сањају онда кад им се то и дешава, те често могу намерно да утичу на ток сна. Тако је једним истраживањем које су спровели немачки и швајцарски научници мерено време за које су ти „свесни сневачи" обављали послове у сну и на јави. Испитаници су померали очи лево-десно кад би почели да извршавају задатак у сну, а затим и по испуњењу задатка.

Резултати су показали да је за неке моторичке радње – рецимо, чучањ – потребно много више времена у сну. С друге стране, на рецитовање песмице испитаници су трошили приближно

Зашто неке животиње имају више од два ока?

Неке рибе, водоземци и гмизавци имају просто око на врху главе, које је обично мрља пуна ћелија осетљивих на светлост. То „треће око" не побољшава умногоме способности њиховог чула вида, али им помаже да подесе телесну температуру и сналазе се у простору уз помоћ Сунчеве светлости.

Бескичмењаци такође обично имају више од два ока. Тако многе врсте паукова имају по осам комада, што им помаже да спазе плен с које год стране да им прилази. Морски мекушац хитон (често називан и „морска колевка") још је окатији – има на стотине очију свуда по плочицама које му прекривају тело. Због тога успева брзо да уочи гладну грабљивицу која му се приближава у потрази за ужином ■

♫ Ока твоја десна бочна два и задња два (али не и предња, као ни лева бочна) сузама не дају да текууу... ♪

Шта је памћење?

Памћење је у ствари поступак. Почиње тако што се искуства и надражаји из околине „кодирају" у мрежама испреплетених нервних ћелија. Краткорочно памћење – рецимо, памћење телефонског броја који вам је издиктирала пијана особа у ноћном проводу – догађа се у предњем, чеоном можданом режњу. Ако ту особу наставите да позивате и сваки пут из сећања укуцавате њен број у телефон (а не забележите га у именик, што би одстранило потребу да га даље памтите), подаци о том броју ће у мозгу бити тако подробно обрађени да ће се поступак померити ка „складишту" намењеном дугорочном сећању, које се налази у хипокампусу, у слепоочном режњу.

Осим тога, психолози разликују и две врсте дугорочног сећања – семантичко и аутобиографско. Семантичко је оно о појмовима који немају везе с личним искуствима (називи боја, гласови језика или називи престоница земаља...), док је аутобиографско забелешка о призо-

исто времена у сну као на јави.

Научници су закључили да се физички задаци у сну спорије обављају због мањка повратних података који би стизали од мишића, пошто се они у сну не померају. Исто тако би за „кашњење" сна могла да буде заслужна и разлика у брзини којом нервни систем обрађује наредбе у сну и у будном стању.

Питање је и зашто неки људи имају утисак да сањају искључиво пре буђења. Једно од највероватнијих објашњења јесте да снова морамо да се сетимо да бисмо схватили да смо сањали, а да бисмо се нечега сетили, морамо да будемо будни. Због тога што оне снове које сањамо раније током ноћи мозак обрише и заборави, мање је вероватно да ћемо их се сетити кад се пробудимо. Такође, људи највише сањају током РЕМ фазе (фазе брзих покрета очију), која је све чешћа и све дужа како се приближава тренутак буђења ■

Нек се носи онај ко је смислио овај фенси кревет по којем те казаљка гура и жуља целу ноћ!

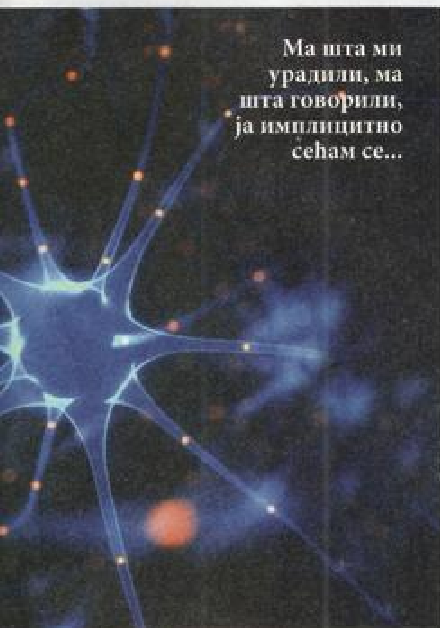

Ма шта ми урадили, ма шта говорили, ја имплицитно сећам се...

рима, осећајима и догађајима из сопственог живота. Те две врсте сећања користе различите делове мозга за обраду. Тако је могуће да се после повреде главе оштете центри за једну, али не и за другу врсту сећања.

Постоји још једна подела, којом се разликују „експлицитна" и „имплицитна" сећања. Експлицитним се називају она сећања која свесно можемо да призовемо – нечије име или градиво које треба да одговарамо на испиту. Имплицитна су пак она која се јављају мимо наше воље – сећања која везујемо за неки мирис или положај којим одржавамо равнотежу на бициклу ■

Да ли пуцкетање зглобовима на прстима може да изазове артритис?

У нашим зглобовима постоји течност која служи као средство за подмазивање, штитећи кости од оштећења изазваних трењем. Кад кврцнемо зглобом, повећавамо простор између костију у зглобу, услед чега се у тој течности створи мехур гаса састављен од кисеоника, азота и угљен-диоксида. Кад се зглоб врати у почетно стање, мехур пуца, стварајући звук који чујемо.

Иако пуцкетање зглобова некоме може да звучи веома мрско, не постоји много доказа који би говорили у прилог томе да је опасно, нити да повећава ризик од добијања артритиса. У ствари, најзначајнији чинилац ризика за ово обољење јесте генска предодређеност, односно наследност – уз године, пол, повреде зглобова, пушење и гојазност.

Истина је да неким људима који болују од артритиса пуцкетају зглобови, али то је зато што их је болест већ оштетила. Уосталом, пуцкетање зглобова уопште и није уобичајен симптом артритиса. С друге стране, постоје подаци о појединачним случајевима самоповређивања услед пуцкетања зглобовима – највише истегнућа лигамената. Ипак, они нису толико чести да би се говорило о правилу или озбиљном ризику. Много је опасније стварати звук пуцкетања окретањем врата или извијањем кичме, пошто око тих зглобова пролазе важни крвни судови и нерви ■

Ако вас нервира кад неко пуцкета зглобовима, смислите бољу причу од „артритиса у најави"!

С. Н.

Сандро Ботичели, „Рађање Венере", 1486.

Сликање по филмском платну

ОДАКЛЕ МИ ЈЕ

Чак и ако нисте љубитељ ликовне уметности, можда су вам нека дела ипак позната – са филма, само што тога нисте ни били свесни...

Ако волите филмове, поготово оне уметничке, у којима су и глума и прича и фотографија и музика подједнако битни, онда вам се сигурно десило. Угледате врло упечатљив кадар и помислите: „Као да ми је ово познато од пре..." Или барем: „Како су скоцкали овај призор. Свака им част!" То није случајно. Спона између филма и ликовне уметности врло је тесна. Каткад и тешња него што мислимо. Није реткост да се призори са сликарског и филмског платна поклопе у једном пажљиво одабраном кадру, чак и када радња филма нема никакве везе са епохом и околностима у којима је дело настало. Кад се то догоди, неко би можда помислио да редитељ није био кадар да осмисли призор који ће се урезати у сећање гледалаца, па је искористио машту

Кадар из филма „Скривена мана", 2014.

и технику другог уметника, његове боје, распоред фигура, игру светлости и сенке. А можда на тај начин само одаје пошту сликару ком се диви…

Кућа за сва времена

Свако је чуо за Алфреда Хичкока (1899–1980), чувеног британског редитеља чији се филмови данас сматрају антологијским. Публика га је волела још за живота и пунила је биоскопске сале кад су се приказивала ремек-дела као што су „Ребека", „Психо" и „Прозор у двориште". А кога је волео Хичкок? На то није тешко одговорити. Едварда Хопера (1882–1967), повученог америчког сликара, који је остао упамћен по томе што је умео савршено да дочара отуђеност човека у савременом друштву. На његовим сликама могу да се виде празњикави ресторани

Кадар из филма „Пустоловине барона Минхаузена", 1988.

ОВО ПОЗНАТО?

крај ауто-пута, пусте бензинске пумпе, усамљене жене у становима и кафићима, као и куће на осами, издвојене од светине и градске вреве. Управо једна таква слика, „Кућа крај пруге", послужила је Хичкоку као надахнуће за мотел Нормана Бејтса, јунака његовог најчувенијег филма „Психо". Сличност је више него очигледна, зар не?

Спаљени пољубац

Има га на плакатима, подметачима, вазама, дечјим слагалицама, магнетима за фрижидер… Злаћани „Пољубац" аустријског уметника Густава Климта (1862–1918) толико се често види да се многима помало смучио, па га још и називају кичем! Међутим, са њима се не би сложио Мартин Скорсезе. Славни амерички редитељ, познат по остварењима као што су „Таксиста", „Разјарени бик" и „Доба невиности", пресликао је Климтов „Пољубац" у једној сцени свог психолошког трилера „Затворено острво". Све је ту: мушкарац који заштитнички грли жену с леђа, жута хаљина, чежњив израз

Леонардо да Винчи, „Тајна вечера", 1490.

лица. Али док је код Климта призор љубак, код Скорсезеа је трагичан. Леонардо ди Каприо очајнички грли утвару своје покојне жене тренутак пре него што ће се она претворити у прах, док око љубавника лете комадићи гарежи.

Офелија и меланхолија

Ко је гледао филмове данског редитеља Ларса фон Трира као што су „Кроз таласе", „Плес у тами" и „Догвил", зна да су они јединствени. Упечатљиви, маштовити, уврнути, да истражују најмрачније кутке људског ума и да су на махове толико мучни да их је тешко гледати два пута. Али чак и такав стваралац, коме нико не треба да говори како да осмисли призор који ће вам се заувек урезати у памћење, није могао да одоли. Сцена из филма „Меланхолија" у којој глумица Кирстен Данст лежи у води окружена зеленилом са букетом љиљана на грудима неодољиво подсећа на „Офелију" енглеског сликара Џона Еверета Милеја.

Богиња у шкољци

Једини члан Летећег циркуса Монтија Пајтона који није рођен у Британији остаће упамћен као много више од комичара. Тери Гилијам је и успешан редитељ познат по остварењима као што су „Бразил", „Параноја у Лас Вегасу", „Браћа Грим" и „Имагинаријум доктора Парнаса". У многим својим филмовима створио је незаборавне бајковите, уврнуте, фантастичне призоре, а када је у „Пустоловинама барона Минхаузена" требало да прикаже сусрет главног јунака с Венером, ослонио се на вероватно најпознатију уметничку представу римске богиње – Ботичелијево „Рађање Венере". Иако то радња није захтевала, одлучио је да Уму Турман прикаже нагу, прекривену валовима црвене косе док излази из шкољке.

Џон Касир, „Јута", 1973.

Кадар из филма „Изгубљени у преводу" , 2003.

Вечера на два начина

Какве везе имају Леонардо да Винчи и амерички редитељ Пол Томас Андерсон? Никакве? Ако хоћемо да им нађемо неку заједничку црту, могли бисмо да кажемо да су обојица свестрани. Андерсонови филмови су барем по жанру веома различити. Радио је и психолошке драме као што је „Магнолија" и романтичне комедије попут „Пијани од љубави" и кримиће, а познат је и као телевизијски и редитељ спотова за многе музичке звезде. Па шта ако су јунаци његовог филма „Скривена мана" из полусвета – хипици, наркомани, сумњиви полицајци? То му није сметало да их у једном одабраном кадру повеже са чувеном фреском на којој је приказан кључни тренутак из Новог завета – Да винчијевом „Тајном вечером".

Кадар из филма „Затворено острво", 2010.

Жена у кревету

Мало је тако занимљивих и вансеријских савремених уметника као што је Џон Касир (1920–1999). Каријеру је почео као апстрактни експресиониста, а дела таквих уметника многи би означили или као неописива или сувише једноставна да би се сматрала уметношћу (овом правцу припада и Василиј Кандински са својим црним квадратом на белој позадини). А онда је направио потпуни заокрет: посветио се фото-реализму. Иако никад није волео да га називају родоначелником правца у ком су призори тако добро кадрирани и тако убедљи-

Густав Климт, „Пољубац", 1908.

Џон Еверет Милеј, „Офелија”, 1852.

Едвард Хопер „Кућа крај пруге”, 1925.

Кадар из филма „Меланхолија”, 2011.

Кадар из филма „Психо”, 1960.

во и детаљно обрађени четкицом да подсећају на фотографију – упамћен је управо по томе. Тачније, по мноштву слика у којима се усредсредио на један исти призор: средњи део женског тела. Управо то препознала је Софија Копола, која је пресликала његово дело на уводни кадар свог најуспелијег филма „Изгубљени у преводу”.

Ништа није довољно свето

Уметника као што је италијански редитељ Пјер Паоло Пазолини (1922–1975) тешко је описати у неколико реченица. Био је свестран, образован, слободоуман и изнад свега контроверзан: у својим филмовима обрађивао је табу теме, није се либио да прикаже изазовне, похотне призоре на ивици „недозвољеног”. Али ту границу између приземног и узвишеног никад није прешао, јер су његови филмови изразито уметнички и говоре много о људској природи. Можда зато да се наруга строгом римокатоличком наслеђу, можда зато што се искрено дивио уметницима ренесансе – више пута је у својим остварењима пресликао призоре са знаменитих хришћанских дела. Надахнуће је нашао у Ђотовој фресци „Страшни суд” како би урадио сцену из филма „Декамерон” и направио копију средњовековног приказа раја и пакла. А овековечио је и највеће дело Јакопа ди Понторма (1526–1528), „Скидање с крста” у кратком филму „Рикота”, који се сматра врхунцем његовог стваралаштва протканом критиком савременог друштва ■

М. Божовић

Најзначајније дело Јакопа ди Пантормa с почетка 16. века (даље лево) и кадар из Пазолинијевог филма „Рикота”, чувеног по критици савременог друштва

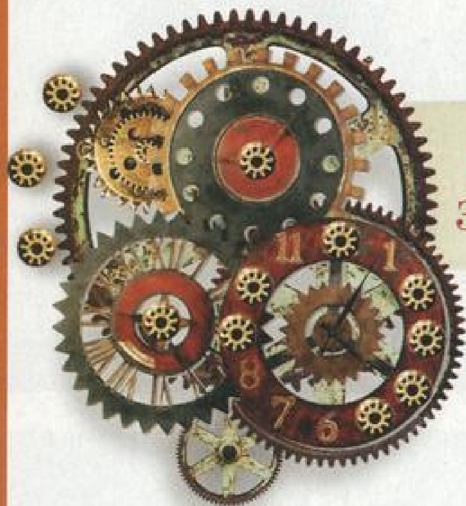

Уређује **Радивоје Грбовић**

1 ОКРЕНИТЕ!

Померањем тачно три круга окрените ову „пирамиду” наопако ■

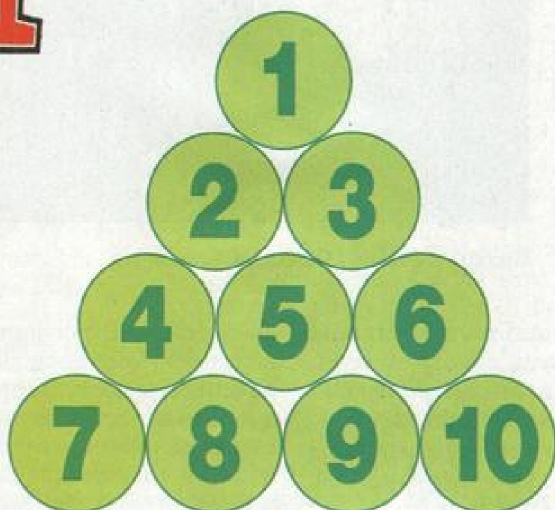

2 ЛИМУН И ПОМОРАНЏА

Ако цена 10 лимунова умањена за цену једне поморанџе износи 92 динара, а цена 12 поморанџи умањена за цену једног лимуна 86 динара, колико кошта једна поморанџа, односно један лимун? ■

Решења на страни 65

3 КОЊИ И БИКОВИ

На вашару у једном банатском селу газда Васа Коларски купио је коње и бикове за 1770 талира. За сваког коња платио је 31 талир, а за сваког бика 21 талир. Колико је коња и бикова купио газда Васа? ■

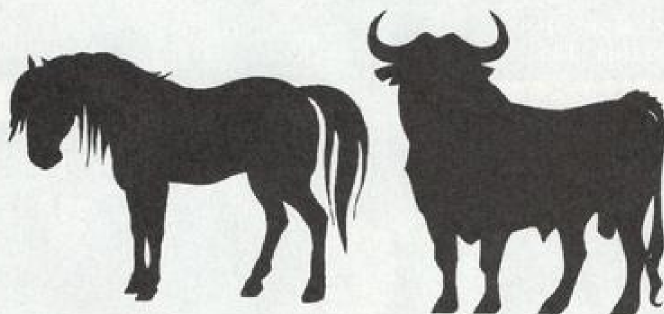

4 ПОБЕДНИЦИ

Приликом уручивања награда учесницима републичког такмичења младих математичара на завршној свечаности, победници по категоријама стајали су у реду на бини. „Шести слева”, приметио је Јоца, „једини је од такмичара освојио све бодове.” „Тачно тако”, сагласио се Доца. „Он стоји као десети здесна.” Колико је победника по категоријама било на такмичењу? ■

5 ПОКУШАЈТЕ!

Покуштајте да одредите који број недостаје ■

Петковдан
23. април

Америчко предузеће „Пејпал", основано 1998. године, понудило је свету могућност плаћања преко интернета. Посао је доживео огроман успех, а тринаесторица оснивача и запослених после само неколико година рада названа су „пејпал мафија" – углавном дипломци Стенфорда који су, један за другим, оснивали нова, успешна предузећа: *Тесла*, *Линкдин*, *Палантир текнолоџис*, *Спејс Икс*, *Нуралинк*, *Секвоја капитал*, *Јелп* и – *Јутјуб*. На насловној страни часописа „Форчен" 2007. године били су „дон" Питер Тил, „консиљере" Макс Левчин, Илон Маск, Рајд Хофман, и Стив Чен, Чад Харли и Џавид Карим, оснивачи *Јутјуба*. Тада су често поређени са сличном групом истомишљеника која је крајем шездесетих година основала *Интел*, тада највећег произвођача микропроцесора. И једној и другој групи заједничко је велико међусобно поверење и прискакање у помоћ другима када је било тешкоћа у пословању.

Програмски инжењер Џавид Карим (1979) право је оличење приче о „америчком сну". Рођен је у Мерзебургу у Источној Немачкој. Мајка му је била Немица, биохемичар, а отац Бангладешанин, истраживач у *3М*. Због расне нетрпељивости у Источној Немачкој прешли су у Западну. Пошто ни тамо није било боље, одселили су се 1992. године у Сент Пол у Минесоти. Карим је тамо завршио школе и магистрирао на Стенфорду. У *Пејпалу* је био од 2002, а три године касније са Стивеном Ченом (Тајванац који се у Илиноис доселио 1986) и Чадом Харлијем (из Рединга у Пенсилванији) основао *Јутјуб* као сајт за дељење видео-садржаја. Он је и створио први видео-садржај, „Ја у зоолошком врту" (*Me at the zoo*). Осим овог снимка, Карим је осмислио и неке кључне делове система – емитовање у стварном времену и систем за спречавање превара на интернету.

Шта је данас јутјубер? Назадњаци би га описали као некога ко је чувен по томе што је познат. Млађи припадници виртуелног света и интернетске стварности сматрају да је то особа која има шта да каже другима, отпева или одсвира, поучи их неким вештинама, забави их.

ПЕЈПАЛ МАФИЈА

На данашњи дан 2005. године Џавид Карим поставио је први видео-запис на Јутјубу

Управо у свету забаве *Јутјуб* је постао једна од мерних јединица славе – број прегледа данас је обавезан податак у вестима о сваковрсним догађајима и особама са свих страна света. Славни јутјубери за своје објаве имају и подршку предузећа која у њиховим снимцима рекламирају своје производе или услуге. Најславнији јутјубери изродили су својту инфлуенсера, особа које имају снажну потребу да утичу на ширу јавност својим ставовима. Миленијалцима и зед-генерацији *Јутјуб* је постао важан извор обавештења (осим забаве).

Већ од 2007. године јутјуберима је омогућено да од постављања видеа зарађују новац. Најпознатији је вероватно Пјудипај (Феликс Арвид Улф Шелберг). До фебруара прошле године стекао је 109 милиона претплатника и око 27 милијарди прегледа, а „Форбс" је 2015. објавио да је те године зарадио 12 милиона долара. Као страствени љубитељ видео-игара, почео је (ненамерно) да утиче на ово тржиште – игре које он игра (чак и оне које му се не допадају, али жели да подели то искуство са својим пратиоцима) почињу да се успињу на списку најбоље продаваних ■

Н. Мрђеновић

„Мафија" позира – Џавид Карим први слева у горњем реду

И ЈОШ ПОНЕШТО...

1616. умрли Вилијам Шекспир и Мигел де Сервантес
1815. подигнут Други српски устанак под вођством Милоша Обреновића
1867. рођен наш писац и политичар Јаша Продановић
1913. Турци у Првом балканском рату предали Скадар Црногорцима. Две недеље касније, велике силе одлучиле да треба да припадне Албанији
1916. рођен југословенски револуционар Иво Лола Рибар
1968. студенти Универзитета Колумбија у САД заузели управне зграде у знак протеста против рата у Вијетнаму
1999. у ваздушном нападу Натоа погођена је зграда РТС. Животе је изгубило шеснаест људи.
► Светски дан књиге и ауторских права ■

Нацртао **Серђо Топи**
Написао **Дечо Канцио**
Превео **Урош Рајчевић**

IV део

ЧОВЕК С НИЛА

НАСТАВЉА СЕ МАРШ КРОЗ ПУСТИЊУ СЕВЕРНОГ СУДАНА, ПОД ВРЕЛИМ СУНЦЕМ...

РАМЕ НЕ ДА МЕ БОЛИ, НЕГО КОЉЕ...

ТО ЈЕ МАРШ ПРЕМА РАВНОМ ХОРИЗОНТУ КОЈИ КАО ДА СЕ ВЕЧНО НАСТАВЉА...

ДЕРВИШКА КОЊИЦА!!!

ТАМО... ЏУКЕЛА НЕЗНАБОЖАЧКА!

ВИДЕЛИ СУ МЕ... ЛЕПО САМ РЕКАО ДА ЈЕ ОВО БАКСУЗАН ДАН!

КРЦ
КРЦ
КРЦ

НАПОКОН! ВИ СТЕ ИЗ КРАЉЕВСКОГ ОДРЕДА „САСЕКС", ЈЕЛ' ТАКО?

ДОЂАВОЛА! У ЖИВОТУ МИ СЕ ДЕСИЛО МНОГО НЕОБИЧНИХ СТВАРИ... АЛИ, ДА ВИДИМ КАКО КОД ОАЗЕ АБУ КЛЕЈА ПАДА ТИП КОЈИ ГОВОРИ **КОКНИ**... И С ТАШНОМ У РУЦИ, А ПРОГОНЕ ГА ДЕРВИШИ... ТО МИ СЕ НИКАД НИЈЕ ДОГОДИЛО!

БЕСТРАГА ВАША ЖИВОТНА ПРИЧА, НАРЕДНИЧЕ! ОДВЕДИТЕ МЕ КОД ВОЛЗЛИЈА!

ДРАГИ СТАРИ ПРИЈАТЕЉУ, УНАПРЕД ВАС ОБАВЕШТАВАМ: ГЕНЕРАЛ ЈЕ НА НАЈМАЊЕ ПЕТ ХИЉАДА КИЛОМЕТАРА ОДАВДЕ, ОКРУЖЕН НЕПРИЈАТЕЉСКОМ КОЊИЦОМ!

17. ЈАНУАР 1885. БИТКА КОД АБУ КЛЕЈЕ: ЈАКУБ-ПАШИНИ ДЕРВИШИ ЖЕЛЕ ДА ЗАУСТАВЕ ПРОДОР ВОЛЗЛИЈЕВОГ ПОХОДА ПРЕМА КАРТУМУ.

ВЕОМА ОШТРО СУКОБЉАВАЊЕ ДВЕ СУПАРНИЧКЕ ВОЈСКЕ РАЗБИЈА СЕ НА ВИШЕ МАЊИХ СУКОБА...

ДИВЉАЧКА БОРБА ПРСА
У ПРСА МЕЂУ ПАЛМАМА
ОАЗЕ У АБУ КЛЕЈИ...

ДОБРО СЕ БОРИШ, КОКНИ! КАД ТИ ТО КАЖЕ ЈЕДАН СТАРИ ГАЛСКИ РАТНИК, МОЖЕШ ДА МУ ВЕРУЈЕШ НА РЕЧ...
ПАЗИТЕ!

КРЦ
АААХ!

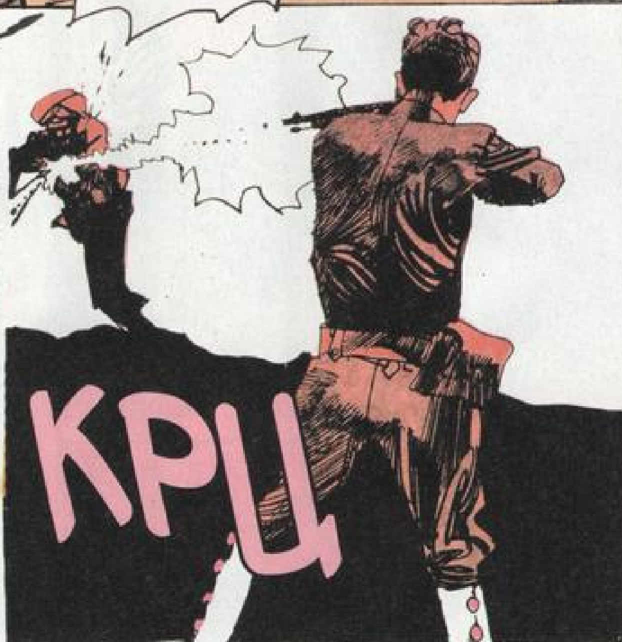
КРЦ

О, КО СИ САД ПА ТИ?

ПРОКЛЕТСТВО!

ШЂУС

А ОНДА ЈЕ НАСТУПИЛА МАГЛА
И ТИШИНА ЗА БОБА ВИНГЕЈТА...
ДУГА НОЋ ИСПУЊЕНА БУНЦАЊЕМ,
КОШМАРИМА, СЕЋАЊИМА,
ПРИВИЂАЊИМА...

ЈЕДНА ДУГА НОЋ ПОСЛЕ КОЈЕ СЛЕДИ БУЂЕЊЕ. ИСПРВА ПОМУЋЕНА СЛИКА... КОЈА ПОЛАКО ПОПРИМА ЈАСНЕ ОБРИСЕ...

... И КОЈА НА КРАЈУ ОЦРТАВА ВЕОМА УМИЛНО ЖЕНСКО ЛИЦЕ.

ЈА САМ ДАБРИ ГУНА, БОЛНИЧКА СЕСТРА ИНДИЈСКИХ ЕКСПЕДИЦИОНИХ СНАГА...

... А ВИ СТЕ ГОСПОДИН БОБ ВИНГЕЈТ. ПОСЛЕ ПОТРЕСА МОЗГА ЈЕДАНАЕСТ ДАНА СТЕ БИЛИ БЕЗ СВЕСТИ...

ЈА... ЈА ВАС...

А ОВО МЕСТО? ГДЕ...

ПОЉСКА БОЛНИЦА БЕНГАЛСКИХ СТРЕЛАЦА...

МОЈА ГЛАВА... КАКО МИ ЈЕ СВЕ ПОМУЋЕНО У ГЛАВИ! ПОМОЗИТЕ МИ ДА ВРАТИМ РЕД У СВОЈЕ МИСЛИ: КАРТУМ, ГОРДОН, НИЛ, ДЕРВИШИ, ЈЕДАНАЕСТ ДАНА БЕЗ... **ЈЕДАНАЕСТ ДАНА?**

АЛИ ТО ЈЕ СУЛУДО! ТРЕБАЛО ЈЕ ДА РАЗГОВАРАМ С ВОЛЗЛИЈЕМ... ДА ГА УПОЗОРИМ НА...
ПОКУШАЈТЕ ДА СЕ СМИРИТЕ...

А ТАШНА... ГДЕ ЈЕ МОЈА ТАШНА?!
МИСЛИТЕ НА ОВУ КОЈУ СМО НАШЛИ КРАЈ ВАШЕГ ТЕЛА КАД...

ХЕЈ, СТАНИТЕ! НЕ МОЖЕТЕ... ТО ЈЕ ОПАСНО ПО ВАШЕ ЗДРАВЉЕ!

ВОЛЗЛИ... ГДЕ ЈЕ ГЕНЕРАЛ ВОЛЗЛИ?
ОВАЈ... ЕНО ТАМО, МИСЛИМ...

А ГОРДОН?

САМО ХРАБРО, МОМЧЕ МОЈ! И ЈА САМ ГА НЕКАКО ЗАВОЛЕО...

КРАЈ

Свет **У БРОЈКАМА**

ДЕЛИЋИ КОЈИ ЖИВОТ ЗНАЧЕ

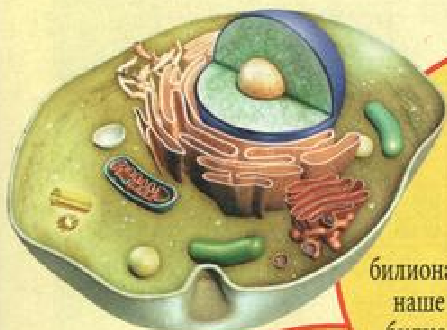

40

билиона ћелија (приближно) чини наше тело – од тога је око 37,2 билиона људских ћелија, док су остатак бактерије и други микроорганизми.

3,5

милијарди година прошло је откако се на Земљи појавила прва ћелија.

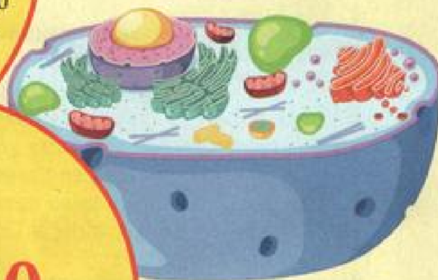

50 до 70

милијарди ћелија у вашем телу одумре сваког дана.

1

ћелију има тело бактерије.

10 до 100

микрометара износи пречник просечне ћелије у људском организму.

1665.

године енглески научник Роберт Хук објавио је „Микрографију", књигу у којој је први пут употребљена реч „ћелија" као назив за основну градивну јединицу живих бића.

200

различитих врста ћелија може се наћи у људском телу.

18

центиметара у пречнику има највећа ћелија на свету – нојево јаје.

2

типа ћелија постоје: прокариотске и еукариотске.

23

пара хромозома постоји у језгру здраве људске ћелије.

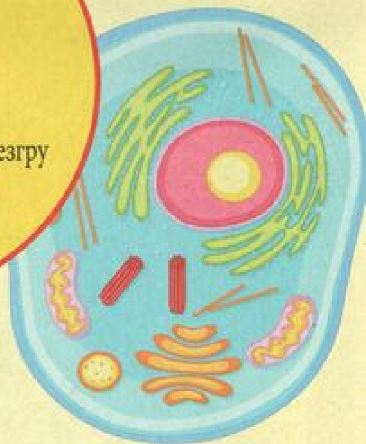

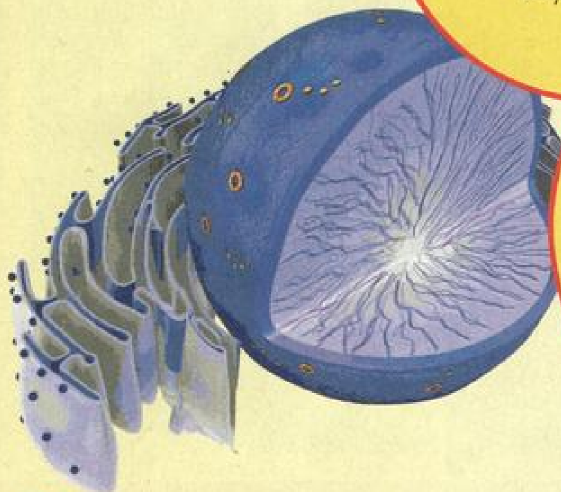

24

часа потребно је да се обликује једна ћелија, која се потом дели, стварајући тако нове ћелије.

М. Б.

Уређује **Славко Бован**

Помицаљка

ВОДОПАД
ОСТАТАК
БАРИКАДА
ВИНАРСТВО
РАЗАРАЧ

Пет појмова помакните лево--десно како бисте у узастопним усправним колонама добили називе главних градова четири државе ■

Хомоним

Није кратка
ова пруга –
спектар светла
или - - - - ■

Двоструке мозаичке укрштене речи

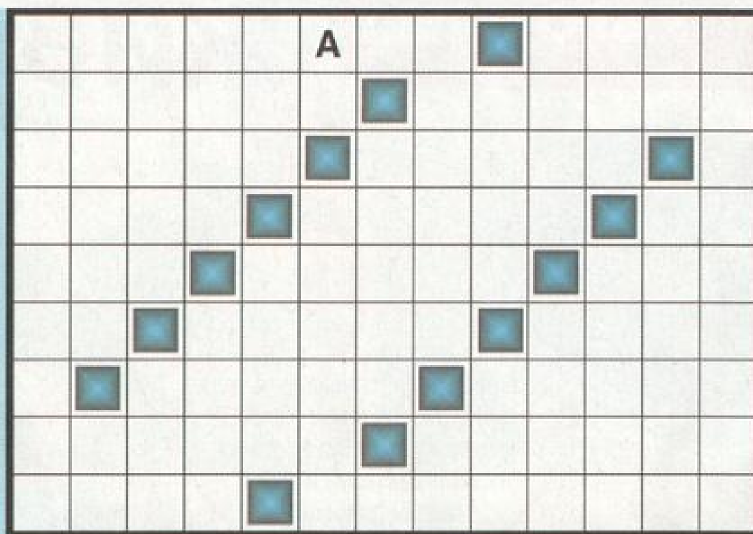

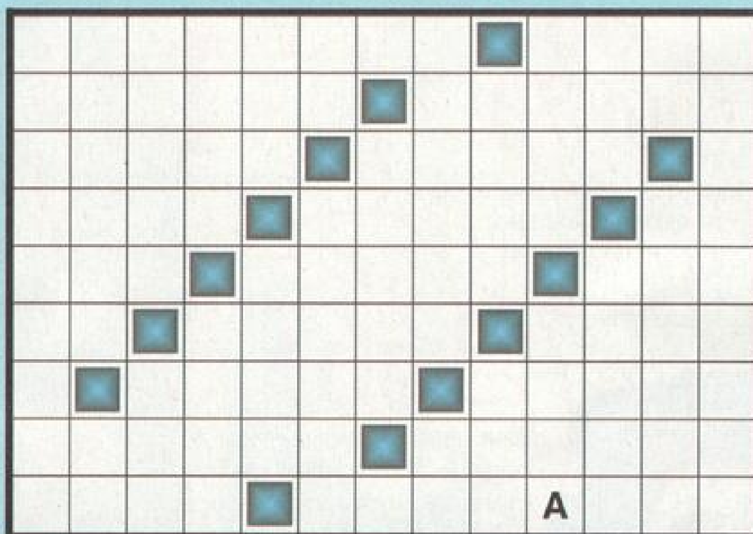

Од појмова из пописа можете да реконструишете обе укрштенице.

2 слова:
АЛ, АТ, ЕК, ИВ, КА, КИ, ЛР, МА, ОА, ОТ, РИ, УН.

3 слова:
БАН, БАР, ГРБ, КАР, КЕП, ЛАР, ЛОМ, НАЛ, РЕА, РОА, ТОТ, ЦАК.

4 слова:
АИДА, АКАН, АКВА, АКТИ, АМАН, АРАН, АРАП, БАСК, ДРВА, ДРУМ, ЗАРА, КОЉА, КОРА, КРПА, МАНА, МАРК, МИМА, НАМА, ОНАН, ЋИРА.

5 слова:
БАРКА, БАСРА, ГОРАН, ЗНАТИ, КАРСТ, КАПЕТ, КРСТА, ЛИПАР, ЛОТАР, МАГМА, МАНДА, НАИВА, НАОКО, НАРМА, НАТАЛ, НОВАК, РАВАН, ТИКВА, ТОРАЊ, ТРАКТ.

6 слова:
АЛЕМАО, АМОНАЛ, АРИСТО, ИКАКАВ, ИМАМАТ, ИРАНКЕ, КАРАТЕ, КНОСОС, КОМЕТА, МАГРЕБ, МАРОНИ, МОРАВА, ОКОРАК, ОМАНКА, ОРЉАВА, РАКЕТЕ.

8 слова:
БРАТАНАЦ, ДИНО БАЂО, МОНА ЛИЗА, СНИМАТЕЉ.

10 слова:
ДАРА ЏОКИЋ, МИЛАН ЕРАК, МИРА БАЊАЦ, ПЕТАР КРАЉ ■

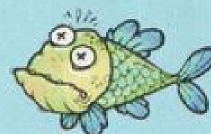

Укрштеница за стрпљиве

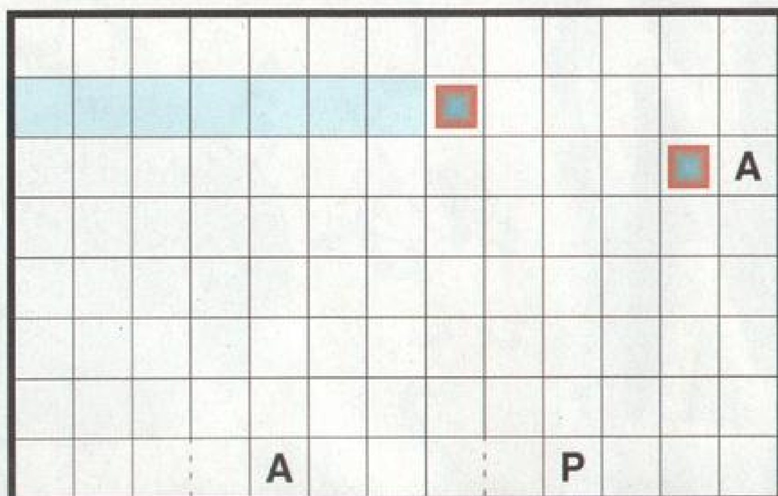

АЛЕМ, АЛИЗАРИН, АЛКАР, АНАКОНДА, АХИЛА, БЕСТ, БЗ, ЕТИКЕТЕ, ЕРАТА, ЗАМЕНИК, ИБЕРИ, ИЗЛОГ, ИЛА, ИМЕНА, КАНАДА, ЛЕКАР, ЛЕМОН, ЛИБАН, ЛН, ЛО, НК, НОТ, ОБИЛНОСТ, ОДИ, ОЈАК, ОСОБИНА, ОТОК, РАЗО, РОД, РУ, СИДА, СЕЛЕКТОР, СОДА, ТАД, ТРИ РАТНА ДРУГА, ХЕТЕРА

Речи из пописа распоредите у мрежу укрштенице и уцртајте црна поља која недостају. За почетак су уписана сва изолована (једносмерна) слова. У означеним пољима добићете назив спорта са слике ■

Решења на страни 65

Колевка свих филозофија

ХАОС И СКЛАД

Супротности се привлаче и стварају сагласје – суштина је древног кинеског учења оличена у познатом знамењу. Према легенди, јин и јанг настали су из истог нереда из ког ће се коначно створити универзум

Усклађеност наизглед супротних снага описана је чувеним црно-белим симболом. Филозофија иза овог обрасца може да се тиче различитих ствари. Древни симбол био је темељно гледиште кинеске филозофије од 3. века п. н. е., можда чак и раније. Од античких пророчанских записа на костима животиња до савремених студија јоге, јин-јанг наставља да носи значења за милионе људи широм света.

Симбол јин-јанг, уобичајени назив на Западу, познат је и као Таиђи и Таиђиту. У најједноставнијем облику приказан је као круг с два дела налик на сузе – једним црним и другим белим. На црној страни је бели, а на белој црни кружић. Предање каже да су јин и јанг заједно настали из хаоса из ког ће се створити свемир. Како су се његови чиниоци спајали, тако су јин и јанг образовали средиште Земље. Заједничким постојањем у савршеном складу и равнотежи, омогућили су рођење првог човека Пангуа, као и првих богова Фусија, Нуве и Шенонга. Према миту, јин и јанг су после тога наставили складно бивствовање у средишту Земље.

Ноћ и дан

Најранија археолошка сведочанства о древном симболу нађена су на остацима животињских скелета, који су у Кини коришћени за прорицање. Верује се да су кости употребљаване бар од 14. века п. н. е., али најранији докази којима се данас располаже потичу из 3. века п. н. е. Јин и јанг су у сврху гатања служили као једноставни знаци природних појава. Јин је означавао ноћ или одсуство сунчеве светлости, док је јанг био дан или мањак таме.

Према најстаријем речнику кинеског писма (око 100. године) јин је обележавао „затворена врата, таму, јужну обалу реке и северну страну планине", док је јанг описан као „узвишење, сјај и северна страна брда".

Ове једноставне одреднице примењиване су у другим областима. На пример, у сеоској

заједници људи су се одмарали након заласка сунца, па је јин почео да се повезује с одмором и пасивношћу. С друге стране, због сунчеве врелине јанг је довођен у везу с ватром. Ова два схватања нису коришћена заједно.

Династија Хан

Најранији писани пример јин-јанга налази се у „Књизи песама", збирци кинеске поезије сакупљене између 11. и 7. века п. н. е.

„Посматрам предео с брда, трагам за јин-јангом" – овим стихом указује се на то да је јанг сунчана, а јин сеновита страна брежуљка. Различита дејства Сунца јављају се истовремено над узвишењем.

Филозофско становиште јин-јанга први пут се јавило у време династије Хан (206. п. н. е. – 220), али је још током владавине династије Џоу (1122 – 256. п. н. е.) повезиван животном енергијом „чи". Вођени метафизичким виђењем древног симбола, филозофи Конфучије и Лао Це објаснили су различите особине јина и јанга. Уопштено, конфучијанци су истицали ватреност јанга, док је таоистима била дража смирена страна јина.

Кружни облик симбола одраз је променљивог кретања две основне усклађене силе. То су две стране новчића – рођење и смрт, дан и ноћ, пријатељи и непријатељи, светлост и тама, ватра и вода – које одржавају равнотежу. У стиховима песника Шихтоуа забележена су нека од ових значења:

„Унутар светлости постоји мрак, али не покушавајте да разумете ту таму. Унутар мрака постоји светлост, али не трагајте за њом. Светло и тама су пар, као нога испред и нога иза док ходате. Свака ствар има унутрашњу вредност и повезана је са свим другим по свом положају и деловању. Обичан живот пристаје апсолутном као кутија и њен поклопац. Апсолутно делује с релативним као две стреле које се срећу у ваздуху."

Суштински, јин и јанг преносе сложено двојство живота и најузвишеније потребе за равнотежом и умереношћу. Симбол се и даље проучава и предмет је расправе међу таоистима, будистима, јогинима, студентима старе кинеске медицине. Његова вредност опстаје захваљујући новим значењима и схватањима.

Пророчанске кости

Пророчански записи на костима животиња потичу из времена династије Шанг (1600 – 1046. п. н. е.). Осим животињских костију користили су се и оклопи корњача, што је први значајан скуп списа на кинеском језику који се користио за прорицање будућности.

Поступак је почињао постављањем питања које се често тицало метеорологије, пољопривреде, војске или свакодневног живота. Пророк је користио оштру алатку да би питање записао на кости или оклопу, након чега би на њима пробушио рупе. Кости или оклопи су затим загревани док не почну да пуцају. Пророци су тумачили пукотине и тако добијали „поруке" о будућности.

Записи на костима поново су откривени 1899. године кад је директор Кинеске царске академије Ванґжиронг оболео од маларије. Најпознатији „лек" биле су „змајеве кости" за које се веровало да имају тајанствено исцељујуће дејство. Обично су продаване у праху, али је овом приликом директор добио несамлевене коске. Кад га је посетио учењак Лиђуе, приметили су некакав натпис на коскама. Након што су их проучили, закључили су да је у питању древни кинески спис.

Филолог Луо Ценју 1908. године открио је да кости потичу са подручја некадашње престонице династије Шанг. Од тада је откривено на хиљаде записа ■

С. Лазић

„Из Таоа рађа се Једно. Из Једног рађају се Два. Из Два рађају се Три. Из Три рађају се све ствари. Све ствари носе јин, али обухватају и јанг. Оне мешају свој животни дах како би створиле склад."

– Лао Це, Књига пута и врлине, 4. век п. н. е.

ЖЕНЕ У АРЕНИ

Ноћна борба гладијаторке и патуљка била је омиљена представа Домицијана, римског цара који је владао у 1. веку

Снажне, окретне и веште, оне су се огледале у гладијаторским борбама. За разлику од мушкараца, нису биле робиње и чиниле су то из чисте страсти.

Амфитеатар, песак, крв, зној се слива низ кичму и голе груди, остављајући светли траг на кожи премазаној уљем и пепелом. Срце убрзано куца и одзвања у ушима толико гласно да више не чује ни повике масе са трибина Колосеума. Последњим атомима снаге подиже штит, зауставља слабашни ударац противнице и, без размишљања, зарива јој сечиво међу ребра. Коначно је одахнула кад јој се крај ногу стропоштало беживотно тело жене с којом се до малочас борила због забаве цара и присутног народа.

Мало затим, појавили су се и харонти, слуге с маскама митског скелеџије који превози душе умрлих на онај свет, и леш одвукли у неку врсту свлачионице (*spoliarium*). Кад су га разоружали и разоденули, леш су кроз Либитинину капију однели до места укопа. И овог пута победница се вратила кући пешице, сама. Док су се палиле прве бакље да осветле ноћне борбе, гладијаторка је жудно мислила о масерима (*untores*) који ће јој сутра мирисљавим уљима вратити крепкост у уморне и напете мишиће. А онда, све по старом – натраг на свакодневне вежбе, натраг својој страсти.

Жене борци

Ако мислите да је реч о каквој савременој филмској папазјанији у руху историјског спектакла, варате се. Пре две хиљаде година жене су се бориле по амфитеатрима широм Римског царства, раме уз раме са својим далеко чувенијим мушким колегама. Но, за разлику од мушкараца, гладијаторке углавном нису биле робиње, странкиње или припаднице најсиромашнијих слојева становништва. Оне се нису лаћале оружја како би преживеле, већ су „гајиле такву страст према борби да су својевољно силазиле у арену", како наводи Фик Мајер, професор историје старог века на Универзитету у Амстердаму.

Овим се објашњава и чињеница да у гладијаторским редовима није мањкало госпођа из највиших слојева римског друштва. Богате матроне у борбу је вукла жеђ за славом, жеља да се макар како уздрма досадна свакодневица или пак жудња да се нађу прса у прса с мушкарчинама првог реда, како пакосно запажа сатиричар Јувенал када каже да су међу модрицама, ожиљцима и сломљеним носевима, жене код мушкараца ипак „највише љубиле мач".

Рвачице

Не зна се тачно када је нежнији пол почео да се бави овом насилном врстом забаве. Први подаци о претечама модерних рвачица са шминком сежу у 66. годину. Према римском историчару Тациту, те године Нерон је наредио свом ослобођенику Патробију да приличи игре у амфитеатру у Путеолију, у част јерменског краља Тиридата. Пошто је добро познавао свога господара, Патробије се потрудио да приреди нешто посебно и уобичајеним представама додао је и борбе гладијаторки. У арени су се појавиле не баш праве ратнице, већ младе Етиопљанке, које су циљано доведене да саблазне краљевског госта.

Очигледно се Нерону ова замисао веома допала чим је већ наредне године исте такве игре приредио у престоници. Велики љубитељ овог жанра био је и цар Домицијан, који је владао од 51. до 96. године. Последњи представник династије Флавијеваца увео је борбе жена у редовне гладијаторске тачке. Историјски извори обавештавају нас да је захтевао да се ратнице боре ноћу, под светлошћу бакљи, што је, по његовом искривљеном мишљењу, доприносило веродостојности представе. Често им је за противнике бирао патуљке, једине мушкарце с којима су по снази могле да се мере.

Једнаке могућности

Премда је физичка надмоћ гладијатора неспорна, малобројни извори нас обавештавају да су по свему осталом гладијаторке биле равне мушким колегама: тукле су се прса у прса, носиле су *subligaculum* (нека врста доњег веша, попут дугих гаћа) и штитник од метала или коже на једној руци, од зглоба шаке до рамена. У руци су држале мач, а каткад и мали оштар бодеж као допунско оружје. На коленима су имале кожне штитнике, а носиле су и правоугаони дрвени штит.

Шта су гладијаторке радиле ван амфитеатра?

„Тешко је веровати да су жене пролазиле исту обуку као мушкарци", тврди Мајер. Највећи број стручњака слаже се у ставу да жене нису вежбале у гладијаторским школама, већ код куће, под вођством каквог бившег гладијатора, неретко њиховог рођака. Припаднице највишег

НОВО ЛИЦЕ РАТНИЦА

Донедавно је једино материјално сведочанство о изгледу гладијаторки био барељеф из Халикарнаса који се чува у Британском музеју у Лондону. Новооткривена бронзана статуета могла би да разјасни магловиту слику коју имамо о тајанственим ратницама из старине. Данас власништво Музеја уметности и заната у Хамбургу, фигурина стара два миленијума највероватније приказује атлетичарку која у руци држи стригил, металну оштрицу која је служила за уклањање зноја и прашине. Међутим, према најновијем тумачењу, реч је о гладијаторки која гологруда поздравља масу држећи у руци кратки бодеж.

Према Алфонсу Манасу са Универзитета у Гранади, неспорни знаци који указују на то да је реч о гладијаторки јесу повез око колена, типичан за гладијаторе, и победнички став – високо подигнуто оружје и поглед упрт у под. Тако су најчешће приказивани гладијатори победници ■

Бронзана статуета гладијаторке

ТЕШКО НАОРУЖАЊЕ

Гладијаторке Амазонка и Ахилеја (овако назване према типу наоружања), барељеф из Халикарнаса, у данашњој Турској, између 1. и 2. века, сматра се најстаријим материјалним доказом да су постојале жене борци

друштвеног слоја, матроне, обучавале су се у такозваним школама за младе (лат. *collegia iuvenum*), које су биле нешто између данашњих војних академија и спортских школа за младе угледнике.

Забрањен приступ

Знојаве, готово наге и мишићаве, гладијаторке нису могле да буду привлачнији призор за гледаоце. Управо стога што је сматрана појавом сасвим недостојном жене, борба прса у прса, обнажених груди, распламсавала је најниже пориве масе у гледалишту. Но, како то обично бива, они који би у арени без даха пратили борбе, сутрадан би били њихови најљући противници. Према јавном моралу тога доба, који су кројили мушкарци, толико насиље у таквим „костимима" нипошто није приличило женској природи, којој је пре пристајало да седи за разбојем него да распаљује гледалиште.

Гладијаторке су заиста биле предмет презира многих учених мушкараца. Најзагриженији противник жена бораца био је песник Јувенал, чија је сатирична оштрица беспоштедно нападала „ратнице".

„Какву то кроткост може да испољи жена са шлемом на глави, жена која се одрекла свога пола? Љуби снагу, ал' не би никако да постане мушко јер добро зна колико је мушко задовољство краткотрајно", писао је песник исмевајући матроне које су за љубав гладијатора опонашале њихове животе и стискале главе у уске шлемове, а ноге повијале у кожно ремење. Из ових разлога је римски Сенат у 1. веку покушао да ограничи број оних које би се радо опробале у овом сумњивом послу.

Својеглавост

Тако је 11. године донет (сенатски) указ према коме се девојкама млађим од двадесет година забрањује учешће у гладијаторским борбама. Осам година касније сенатори још више ограничавају број учесница: бронзана таблица из Ларинијума доноси нам текст Тиберијевог указа, према коме је „забрањено врбовање за гладијаторске борбе међу кћерима, нећакама и рођакама сенатора и коњаника које још нису навршиле двадесет лета".

Шта ли су тек мислили прави љубитељи гладијаторске вештине према којима су ове борбе вређале мушкост и славну ратничку умешност правих бораца, мушкараца? Несумњиво, ништа добро. Тако је најдостојнији представник војничких царева, Септимије Север, у 3. веку издао указ којим се женама у потпуности забрањује учешће у гладијаторским борбама. Свакоме ко прекрши ову наредбу следиле су тешке казне. Но, баш као и два века пре тога, ни тада се нико није нарочито придржавао слова закона. Управо супротно.

У римској луци Остији, тек неколико година по Септимијевој владавини, управник града Хостилијан запамћен је не само као приређивач и финансијер игара већ и као човек који је „први пут откако је град основан уприличио женске борбе". Једнако је, дакле, тешко да се одреди кад су жене ушле, као и када су коначно изашле из арене римских амфитеатара. Вероватно тек када су напослетку ову врсту игара забранили хришћански цареви ■

J. T.

Бронзани гладијаторски шлем

У почетку беше реч

ЧИТАМ, ЗНАЧ

Књиге нас забављају, задивљују, образују и воде у пустоловине. Оне су прозор у свет наших предака, који нам помаже да боље разумемо свој сопствени.

1 Књига никад доста! Процењује се да је **око 135 милиона књига објављено до данас**, а број расте из године у годину. Само се у САД милион нових наслова изда сваке године.

2 **Најстарија књига са више листова** нађена је на подручју данашње Бугарске. Потиче **из 660. године пре наше ере**. Састављена од шест листова оптočених 24-каратним златом, садржи запис на етрурском језику који историчари до данас нису растумачили.

3 Стари Римљани су писали на папирусу или штављеној животињској кожи. Те „листове" касније су спајали у дугачке свитке, које је било тешко отварати и држати у рукама. Зато су почели да их **слажу једне на друге и смештају их између древних дасака**, што је претеча тврдог повеза.

4 Револуцију у цени и производњи књига, али и нагли пораст у продаји наочара за вид, донео је изум Немца Јохана Гутенберга – штампарија. **Прва масовно штампана књига у Европи** била је *Библија*, 1455. године. До данас је сачувано чак 48 њених примерака. Прве штампане књиге на српском језику зову се **србуље**, а прва од њих јесте *Октоих*, који је из штампарије Црнојевића изашао 1494. године.

5 Најскупља књига икад продата јесте *Лестерски кодекс* Леонарда да Винчија, настао почетком 16. века. Чува бројне Да Винчијеве научне поставке, скице и белешке. За **30,8 милиона долара** купио ју је амерички милијардер Бил Гејтс 1994. године. Данас се пак њена вредност процењује на 49,5 милиона.

6 **Највећа библиотека на свету јесте Конгресна библиотека у Вашингтону.** Садржи преко 164 милиона инвентарних јединица, међу којима су: књиге, сведочанства, звучни записи, фотографије, карте – на 470 различитих језика. Полице на којима се сва ова грађа чува укупно су дугачке око 1350 километара.

7 Најобимнија књига на свету не би стала на ваш сто. *Трипитака*, „књига" будистичких учења, штампана је на **730 мермерних плоча високих метар и по**, које окружују пагоду Катдау у Мјанмару. Написи су уклесани шездесетих година 19. века.

И ПОСТОЈИМ

8 **До 12. века књиге су биле права реткост** која је красила углавном само манастирске књижнице. Писане су ручно, гушчјим пером. На препис *Библије* калуђер би утрошио готово целу годину. Ове богато украшене књиге звале су се илуминирани или живописани рукописи, јер се при њиховој изради користио премаз од злата и сребра.

9 Чини се да књиге које читамо ради забаве постају све дуже. Испитивања су показала да је **најпродаванија књига 1999. године имала 320 страница, а 2014. чак 407**.

10 **Становници Индије** на самом су врху списка највреднијих читалаца, јер у просеку **читају 10 сати недељно**. Данас је око 85 одсто светског становништва писмено, у поређењу са само 32 одсто од пре једног века.

11 **За некога ко често и много чита погрдно кажемо да је *књишки мољац*.** На другим језицима загрижени књигољупци зову се књишким црвима, мишевима или пацовима. Ови увредљиви називи долазе отуд што су некада прашњаве библиотеке привлачиле гамад – сићушне инсекте и глодаре, који су дословно **гутали књиге**.

12 Ускоро ћемо моћи да читамо књиге а да их и не отворимо. Наиме, у току је **развој напредне камере која нискофреквентним зрачењем скенира слојеве хартије** и чита текст на њој. Ова технологија би нам омогућила да завиримо у дотрајале књиге које су, услед старости, сувише осетљиве и порозне.

13 **Неки људи не могу да одоле куповини нових књига**, које онда непрочитане заврше на полици. Штавише, ова појава толико је честа у Јапану да су тамошњи потрошачи измислили реч која је именује – *цундоку*, што значи 'нагомилавање књига без читања'.

14 Серијал књига о Харију Потеру Џоане К. Роулинг планетарно је чудо, с више од 450 милиона продатих примерака. Ипак, **најпродаванији роман у повести светске књижевности** јесте шпански класик *Дон Кихот од Манче* Мигела де Сервантеса, који је досад купило преко 500 милиона читалаца у различитим издањима.

К. С.

За читање и уживање

МЕЂУ ЉУБИТЕЉИМА КЊИГА

Јарослав Хашек

Најгоре од свега што човеку може да се деси јесте да падне у руке љубитељки литературе која у салону скупља око себе љубитеље књига и приређује литерарне седељке на којима се послужује чај и где сваком пријатељу књижевности припадају два колачића.

Истина, нисам морао да одлазим код госпође Херзанове на те литерарне седељке, али сам хтео да удовољим позиву свога пријатеља коме сам једном напричао да имам код куће оригинално персијско издање Хафизових песама, увезано у људску кожу. Пријатељ је то разгласио међу љубитељима књига и пријатељима литературе, а то је било довољно да њихов мецена, госпођа Херзанова, зажели да јој будем представљен.

У салону сам нашао дванаест искрених лица из којих је у мене гледала цела светска литература. Мој долазак је био живо поздрављен, а човек са Хафизовим песмама, увезаним у људску кожу, ваљда има право на четири колачића.

Дакле, узео сам са зделе четири колачића, а госпођици с наочарима која је седела поред мене није остао ниједан. То ју је тако ожалостило да је почела да говори о Гетеовој књизи „Сродност по избору”.

Неки књижевни историчар који је седео насупрот мени обрати ми се питањем:

„Да ли познајете целог Гетеа?”

„Од главе до пете”, одговорио сам озбиљно, „носи жуте ципеле на везивање, на глави смеђи шешир од чоје, трошарински је надзорник и станује у Кармелићанској улици.”

Љубитељи књига погледаше ме жалосно и са пребацивањем. Да би сакрила неприлику, домаћица упита:

„Да ли сте заокупљени литературом?”

„Милостива госпођо”, рекох, „било је време кад сам много читао. Прочитао сам ’Три мускетара’, ’Маску љубави’, ’Баскервилског пса’ и остале романе. Код суседа спремали су ми прилог романа из ’Политике’ и сваке недеље сам прочитао свих шест наставака одједном. Веома ме је занимало и, на пример, нисам могао да дочекам да ли ће се грофица Леона удати за патуљка Рихарда, који је њој за вољу постао убица рођеног оца, а овај је опет убио њеног вереника из љубоморе. Јесте, књига заправо прави чудеса. Кад ми је било најгоре, читао сам ’Месинског младића’. Тај момак је у деветнаестој години постао разбојник. Звао се Лоренцо. Јесте, тада сам читао. Али, данас не читам много. Више ме то не занима.”

Пријатељи литературе побледеше, а други човек с оштрим погледом упита ме као истражни судија строго и кратко:

„Занимате ли се за Золу?”

„Знам о њему веома мало”, рекао сам, „чуо сам само да је пао у Француско-немачком рату код опседања Париза.”

„Познајете ли Мопасана?”, некако бесно настави човек.

„Читао сам његове ’Сибирске приповетке’.”

„Варате се! ’Сибирске приповетке’ написао је Короленко. Та Мопасан је Француз”, викну љутито поред мене госпођица с наочарима.

„Мислио сам да је Холанђанин”, рекао сам мирно. „Ако је Француз, можда ће превести те ’Сибирске приповетке’ на француски.”

„Али, Толстоја познајете?”, рече домаћица.

„Видео сам његову сахрану у биоскопу. Међутим, сматрам да је хемичар као Толстој, који је пронашао радијум, заслужио достојнији погреб.”

Начас се сви ућуташе. Књижевни историчар погледа ме очима подливеним крвљу и иронично упита:

Јарослав Хашек (1883–1923) био је чешки писац, сатиричар и хумориста. Пред крај Првог светског рата истакао се као командир чехословачке Црвене армије. Као књижевника прославио га је роман „Доживљаји доброг војника Швејка у светском рату”, који није завршио због преране смрти. Преведен је на шездесет језика и прилагођен за филмско платно преко десет пута ■

„Ваљда чешку литературу знате савршено?"
„Имам код куће 'Књигу о џунгли', ваљда је то довољно", рекао сам важно.
„Па то је ипак Енглез, тај Киплинг", рече један ћутљиви господин, заклањајући рукама лице као да плаче.

„О Киплингу нисам говорио", викнем увређено, „већ говорим о 'Књизи џунгле' од Тучка."

Начух како два господина шапућу тако да бих и ја могао да чујем да сам животиња. Бледи младић дуге косе са склопљеним рукама нежно ми рече:

„Ви не схватате лепоту литературе, ви сигурно не знате да оцените слог, састав реченице, вас неће надахнути ни песме. Знате ли из Лилијенкрона онај део у чијим речима наслућујете лепоту природе – Облаци се вуку, лете, модри облаци лете и лете, над горама, над шумама, зелени појас?"

Повиси глас и, наслањајући се на раме пријатеља литературе који је седео поред њега, настави:

БИТЕЉИМА

„А тек Д'Анунциов 'Огањ'? Оно предивно, подробно сликање венецијанске свечаности, и уз то онај роман љубави..."
Прође руком преко чела, чекајући шта ћу на то да одговорим.
„Нисам вас добро разумео", рекао сам, „зашто је заправо тај Д'Анунцио запалио на тој свечаности онај огањ? Колико је година добио за то?"
„Д'Анунцио је најславнији италијански песник", разјашњавала ми је неуморна госпођица с наочарима.
„То је нешто нарочито", приметио сам невино.
„Шта је ту нарочито", у правом смислу речи заурла господин који дотад није проговорио ни речи.
„Познајете ли ви уопште неког италијанског песника?"
Одговорио сам достојно:
„Сигурно – Робинсона Крусоа."

Кад то изрекох, погледах око себе. Дванаест пријатеља литературе и љубитеља књиге у том тренутку поседе и дванаест превремено поседелих пријатеља литературе и љубитеља књиге избацише ме кроз приземни прозор на улицу ■

Илустровао
Љубомир Милојевић Љубац

Оштар кљун, као швајцарски ножић, којим може да искриви и одломи лајсну на колима

НАЈНЕСТАШНИ НА СВЕТУ

Суочен с борбом за опстанак, новозеландски папагај био је приморан да промени и лик и понашање

У негостољубивим планинским пределима Јужног острва Новог Зеланда годишња доба смењују се готово у минутима. Од сунчаних тренутака до провале облака усред лета. Зими је све изнад 600 метара надморске висине оковано ледом, а преко ноћи снег може да напада и више од метра. Олујни ветрови данима

шибају падине, чинећи их дословно ненастањивим за животињски свет. Изузев за једну необичну птичју врсту латинског имена *Nestor notabilis*, у народу познатију као папагај кеа или планински кловн, што је надимак који је добио по начину оглашавања и понашања.

У таквом окружењу, за ову крупну и снажну птицу дан почиње веома рано или, боље рећи, борба за још један дан опстанка. Птица коју је 1856. године први стручно описао британски орнитолог Џон Гулд жестоко се и необично бори да би преживела. Откуд она у том негостољубивом беспућу, ни поменути искусни природњак, али ни други после њега нису одгонетнули и зато се верује да се прилагодила и изменила на много начина. Прво својом „одећом" и „опремом". Кеа има перје отпорно на воду које прекрива дебео слој паперја, потом невероватно чврст кљун налик на какав швајцарски ножић, с оштрицама за боцкање, бушење, сечење, копање и крцкање. Довољно за сурову хладноћу и испошћено ретко растиње у том кршу и врлети.

ЛИЧНА КАРТА

Назив – *Nestor notabilis*
Дужина – од 46 до 50 центиметара (мужјаци су дужи до 20 одсто)
Распон крила – више од метра
Тежина – мужјаци око 960 грама, женке 780 грама
Боја перја – маслинаста с црним обрубима, плава на крилима и наранџаста испод крила, док младунци имају жућкасто перје око очију, кљуна и ноздрва, које касније потамни
Исхрана – невероватно разноврсна, биљна и животињска
Размножавање – пари се од јуна надаље. Женка излеже три до пет јаја у једноставно гнездо на земљи или жбуњу, најчешће под корењем дрвећа у буковим шумама
Станиште – планинске области, пашњаци, жбуње, шуме, често и шумарци у близини људских насеља
Распрострањеност – новозеландско Јужно острво, углавном у резерватима и националним парковима
Статус – пред изумирањем, број се смањује
Животни век – 50 година у заточеништву

Ипак, једна од најзначајнијих одлика које је овај папагај стекао временом јесте радозналост. За живот у негостољубивом окружењу важно је уочити сваку могућу опасност, али и сваки наговештај хране, које никад није довољно, иако је кеа сваштојед. Зато не преза ни од растиња, живих или угинулих сисара, али ни од излетничких корпи. Житељи и посетиоци Јужног острва добро знају за ову њену склоност. Уз продоран крик „кееааа", папагај креће у напад. Готово свака стаза, планински пролаз или паркинг под будним су оком једне или више „банди" ових летећих отимача.

Свака птица, као прави професионалац, најпре вешто „обрађује" жртву – шепури се и глупира попут кловна чекајући да је неко нахрани. Ако је нико не понуди, ту је увек прегршт ствари на којима може да опроба оштрину кљуна: опрема за скијање, ранци, лајсне на прозорима, аутомобилске гуме, ауспух...

Уз то, ништа не може да јој промакне, поготово

ИЈА ПТИЦА

ШТА ЈЕ ТО ОВЦА?

Природно знатижељан, кеа папагај воли да се игра, да се скија низ снежне падине и слеђено камење и клиза се по крововима. Иронично, баш та љубопитљивост, која је врсту прилагодила животу у тешком окружењу, делимично је одговорна за опадање бројности.

У 19. веку европски досељеници почели су да напасају овце на планинским обронцима, а кеа папагаји да користе предности новог извора хране. Својим оштрим кљуновима чепркали су по живим овцама тражећи сало око бубрега, што је доводило до заразе, а неретко и смрти оваца. Због тога је за сваку убијену птицу додељивана новчана награда. Процењено је да је до 1970. године, кад је исплаћена последња свота у ту сврху, убијено око 150.000 папагаја.

Преживели се суочавају с новим изазовима и опасностима, као што је тровање тешким металима, пре свих оловом, јер јата кеа слећу на кровове и грицкају их ■

Глад често натера птицу да се обруши на кров од олова. Овакав оброк је смртоносан.

ако је ново. Било какав непознат предмет остављен на тлу нестаће за неколико тренутака, чак и ако није за јело. Нестајале су ципеле, капе, хемијске оловке, мали фото-апарати.

Папагају се приписују разни несташлуци. Тако је, наводно, један туриста остао и без пасоша, јер је птица, попут врхунског џепароша, олакшала његову шарену торбу. Невероватно је пак да кеа није увек бескрупулозна, јер је неки планинар коме је нестала камера сутрадан сазнао да га чека у туристичкој агенцији неколико километара одатле. Папагај је, рекли су запослени, камеру спустио испред врата канцеларије. Ипак, и поред све насртљивости, јато ће брзо и лако да прхне у небо ако их, заморени птичјим несташлуцима, раздражени туристи потерају.

Али све мање јата полеће у небо изнад Новог Зеланда. Процењује се да кеа има око 1200, мање од сто јата, пошто једно чини 13 птица. Папагај који је опстао захваљујући радозналости, због ње и страда.

Само на обронцима Јужних Алпа на Новом Зеланду могу да се виде ретки примерци папагаја

Хоће ли програм заштите омогућити да младунци долазе на свет и у природи?

Природа му је мањи непријатељ него човек, који му очигледно не прашта што кљун свуда забада. Тако је одвајкада.

Кеа је већ неколико година под строгом заштитом. Одстрел птице је забрањен и повлачи тешке новчане казне. Природњаци се труде да је држе у стаништима удаљеним од људских насеобина и друмова. Тако су, верују, мање у искушењу да подлегну несташлуцима који могу да их доведу у опасност ■

С. Д.

Месо сисара, тек уловљено или с лешине, укусан је залогај

МЕСО НА ЈЕЛОВНИКУ!

Кеа је углавном биљојед, али се не одриче месних оброка. Забележено је да на њеном јеловнику може да се нађе готово 200 различитих биљних и животињских врста.

Бобице и семење: сматра се да је кеа главни расађивач траве оштрице.

Лишће и цветови: неке биљке, попут љутића, једе читаве, док код других једе или само тучак или цвет.

Корење: користећи кљун као ашов, прво из корена ископа читаву биљку, а затим корен саструже до сочног дела.

Инсекти: скакавци и цврчци добар су извор беланчевина током лета, мада се кеа прилагодила и лову на муве.

Стрвине: сваки животињски леш је добродошао додатак или основни извор хране.

Птићи: неретко ће својим убојитим кљуном напасти небрањени гнездо неке друге птице ■

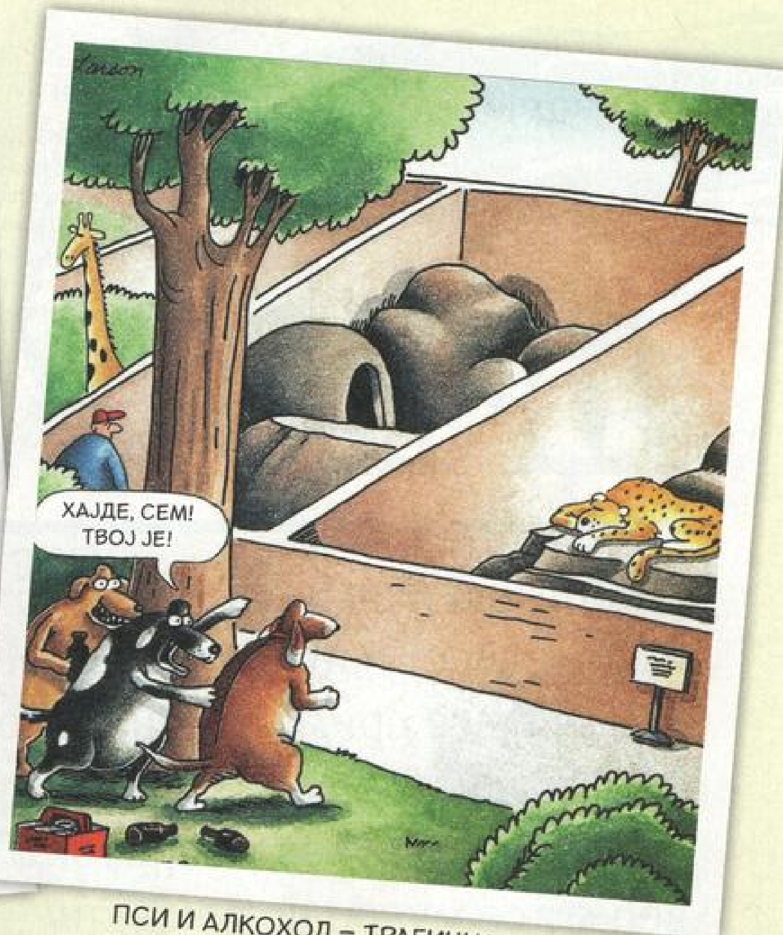

ПСИ И АЛКОХОЛ – ТРАГИЧНА ПРИЧА

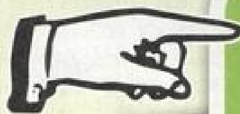

УВРНУТИ СВЕТ ГЕРИЈА ЛАРСОНА

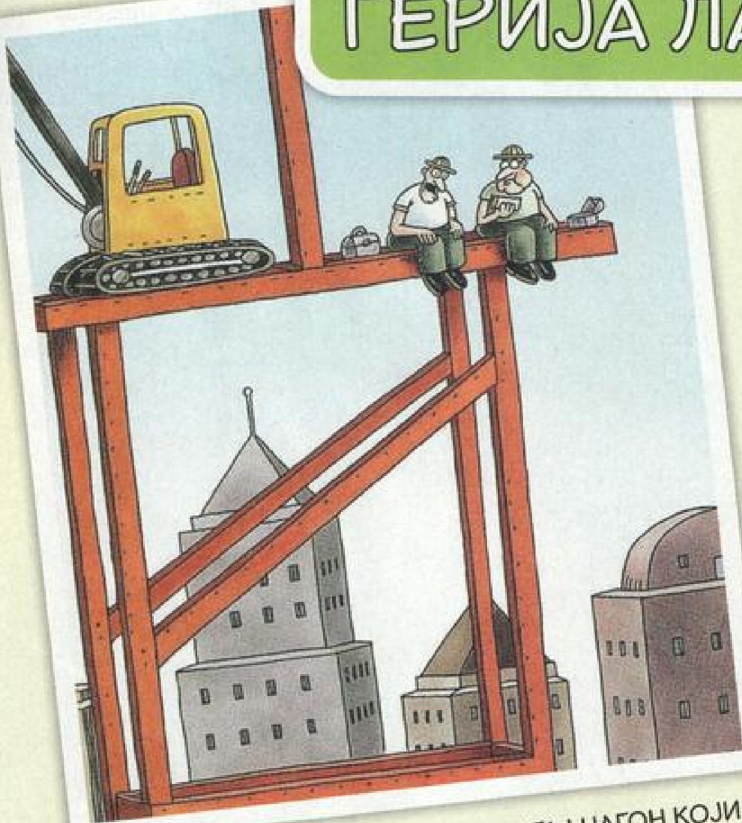

ДА ЛИ ТИ, ФРЕНКИ, ПОНЕКАД ИМАШ ТАЈ НАГОН КОЈИ ПОЧИЊЕ ПОГЛЕДОМ СА 50. СПРАТА, РАЗМИШЉАЊЕМ О БЕСМИСЛУ ЖИВОТА, СЛУШАЊЕМ МРАЧНИХ ГЛАСОВА ДУБОКО У СЕБИ, И ТАД ПОМИСЛИШ – ДА ЛИ... ДА ЛИ ДА ГУРНЕМ НЕКОГА ДОЛЕ?

ВАШ ПАС ЈЕ ИМАО И МОТИВ И ДОБРУ ПРИЛИКУ, ГОСПОЂО! МРЗЕО ЈЕ ТУ МАЧКУ И ВЕЖБАО УПРАВЉАЊЕ ТЕШКИМ МАШИНАМА... А ВАШ МУЖ ЈЕ, ИЗГЛЕДА, САМО БИО НА ПОГРЕШНОМ МЕСТУ У ПОГРЕШНО ВРЕМЕ.

ДРВО ЖИВОТА И

Савитљива је и прилагодљива, олистаће из посеченог пања, а грана пободена у земљу ће се примити. Она говори како се прилагодити недаћама, како кроз живот не треба ићи „главом кроз зид", већ му се мудро повиновати

Аспирин

Давне 1763. године свештеник Едвард Стоун известио је Британску академију наука о свом шестогодишњем искуству у лечењу грознице. У то време грозница се лечила искључиво кором кининовца, који је због свог перуанског порекла био веома скуп. Познат је као „краљевски прашак", пошто се њиме лечио шпански краљ Карлос II; „ђаволски прашак", због ђаволске делотворности; и „исусовски прашак", јер су га у Европу донели језуити.

Стоун је желео да пронађе нову биљку с истим лековитим својствима. И успео је. Кором врбе излечио је преко педесет оболелих од маларије, тада веома честе и опасне болести. Данас се сматра да га је хомеопатски приступ навео да испроба делотворност врбине коре. Наиме, маларија се шири из мочварних области (данас знамо да је изазива ујед плазмодичног комарца), а Стоун је веровао да лек за болест треба тражити на месту њеног настанка. Пошто врба успева управо на влажним, мочварним staništima и готово је једнако горка као кинин кренуо је у истраживање.

Болесницима је давао два до три грама праха у истим временским размацима. У почетку су успешни резултати прихваћени са задршком, па су испитивања настављена, да би 1829. године француски апотекар Анри Леру из врбине коре издвојио једињење са шећером које је назвао салицин.

Жалосна врба (*Salix babylonica*)

Девет година касније италијански хемичар Рафаел Пирија успео је да из салицина добије салицилну киселину, да би тек 1897. године Немац Феликс Хофман из ње добио ацетилсалицилну киселину, односно – аспирин.

СМРТИ

Бела врба (*Salix alba*)

У његову част овај поступак назива се Хофманова синтеза. Мада, данас се чују и мишљења да је главну улогу у овом открићу имао други научник – Артур Ајхенгрин, коме је, наводно, због порекла и боравка у концентрационом логору ово откриће било ускраћено.

Моћна амајлија

Што је код народа на обалама Средоземног мора маслина, код Арапа палма – то је код Европљана врба. Луг посвећен Прозерпини, богињи подземног света, беше засађен црном тополом и врбом. Трачки Орфеј, тајанствени хадски путник, приказиван је с врбом у руци. Јелинке су своје љубавне јаде саопштавале врби. Код Немаца врба као амајлија штити од урока и злих чини; Французи стављају гранчицу врбе покојнику у гроб, а Чеси је саде на надгробној хумци. У Енглеској се верује да има злокобну моћ, да чак може да се обруши на пролазнике. Симбол је меланхолије, жалости, несрећне љубави. У келтској митологији Земља и Сунце излегли су се из два гримизна јајета скривена у врбовом грању.

Чест је домаћин на ком паразитира имела, омиљена у обредима келтских свештеника друида, и то заједништво дарује јој огромну магијску вредност.

Цвети

За православне вернике врба је симбол пролећа, а празник њој посвећен – Врбна недеља, Врбница, или Врбица – добија ново значење са ширењем хришћанства.

Улазак Исуса Христа у Јерусалим, празник Цвети, слави се дан после Лазареве суботе, седам дана пре Васкрса. По путу којим је пролазио на магарцу многи су бацали гранчице палме. Но, пошто на северу палми нема, симболику радости овог догађаја преузеле су маслина и врба. Зато се на Цвети, по изласку из цркве, народ шиба освештаним гранчицама врбе. Од њих се потом праве венчићи који се каче на врата да укућане заштите до следеће године.

Лука дела Робија, „Орфеј" (1439), глазирана теракота, Санта Марија дел Фјоре, Фиренца
Почиње као клесар и каменорезац на изради чувене Канторије у Фиренци. Убрзо због изузетне надарености добија велико поштовање. Постепено престаје да ради у камену и окреће се техници глазиране теракоте, што постаје његов заштитни знак

МОРСКА ВРБА

Сама врба стоји над морем, на стени,
Расплела је косу зелену и дугу,
Наличи на нимфу коју су проклели,
Да постане дрво и да шуми тугу.

Слуша песму гора када јутро руди,
Агонију воде у вечери неме,
Непомично стоји тамо где све блуди:
Облаци и ветри, таласи и време.

И ту шуми с њима, дајући полако
Мору коју грану, ветру листак који.
И, ко срце, себе кидајући тако,
Тужно шуми живот. Сама врба стоји ■

Јован Дучић

Природна лекарија

Род врба обухвата преко петсто врста жбунова и дрвећа, распрострањених у умереним и хладним подручјима северне полулопте. Неке врсте пењу се и до 3000 метара надморске висине. Најчешће расту у речним долинама, те на влажним, мочварним местима. Сâм назив рода, Salix, највероватније келтског порекла, значи 'близу воде'.

Биљка има мушке и женске цветове сакупљене у ресе. Као фармацеутска сировина користи се кора беле врбе, раките (црвене врбе), ране и кошарасте врбе, иве, крхке врбе и других врста. Делује против упале и болова, а користи се код болести праћених повишеном температуром, реуме, главобоље.

Орфеј и Еуридика

Према старогрчком предању, врба је једна од девет најмоћнијих магијских биљака, која може превести живе у мртве и обрнуто, јер расте у појасу између света живих и света мртвих. Зато се везује за легенду о Орфеју и Еуридици.

Орфеј је један од ретких јунака који су сишли у Тартар, свет мртвих. Својом музиком измолио је од Хада и Персефоне да му врате Еуридику и повео је у горњи свет. Ганут његовом песмом, Хад му је услишио молбу, уз услов да се до изласка из света мртвих не окреће. Орфеј је кренуо, Еуридикина сенка за њим, али кад је био на самом прагу света живих, баш у неком врбаку, окренуо се да погледа да ли га Еуридика стварно прати. Истог часа она је заувек потонула у подземље.

Сукот

Врба је место нашла и у јудаизму – у празновању Сукота, седмодневног празника сеница (колиба, шатора), доброг расположења и весеља. Слави се као успомена на излазак јеврејског народа из Египта и четрдесет година лутања кроз пустињу. Како га треба обележавати говори Мојсије (3. Мој. 23:40):

„У први дан узмите воћа с лепих дрвета, и грана палмових и грана с густих дрвета и врбе с потока, и веселите се пред Господом Богом својим седам дана".

Данас су то плод поморанџе, који се даје марљивим доброчинитељима; палмина грана, која се даје онима који вредно уче, али не чине добра дела; потом гранчица мирте – за доброчинитеље који не уче; и врбова грана, без укуса и мириса, за оне који нити уче нити чине добра дела.

Иако нам врба својом савитљивим гранама и прилагодљивом природом казује како да се кроз живот пробијамо, многе јој се ствари замерају – нарочито то што нема рода. Зато се у случају неостварљивих нада каже „кад на врби роди грожђе". Симбол је непоузданости, па кажемо „сигуран као врбов клин".

Клод Моне, „Жалосна врба" (1918), уље на платну, Уметнички музеј у Охају
Опчињеност водом и њеним одсјајем држала га је до краја живота. Његове слике доносе игру светлости и боје. У зрелом раздобљу стваралаштва сликарство своди на врт и језеро с врбама и локвањима

У врби се, као у ретко ком биљу, сусрећу живот и смрт, мудрост и презир, лек и отров. Зато су се неке врбе ражалостиле и дале нам жалосну врбу ■

С. Т.

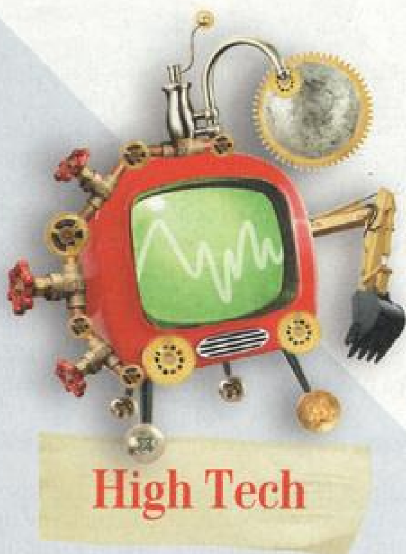

ПОСЛАСТИЦ

Машти технолошких гуруа нема краја. Неки томе не могу да одоле, па шта кошта да кошта...

ТЕЛЕСКОП ЗА МЛАДОГ ИЗВИЂАЧА

„Много си лепша уживо него док сам те посматрао телескопом", једна је од омиљених отрцаних фора младих извиђача за одвајање младих извиђачица. Но, у старо извиђачко доба, по руски хладним ноћима, није било одвише лако и пријатно са својом драганом зурити кроз телескоп и називати звезде и друга небеска тела по њој и њеним деловима тела. Због тога је италијански „Ваонис" одлучио да помогне тинејџерима заглављеним по завејаним светским шумама и горама. Смислили су телескоп без окулара.

Пре него што искуснији извиђачи почну да куде уређај који не омогућава држање руку око струка девојке очаране призором који посматра кроз оптичку направу (немајући куда, пошто је около густа шума пуна дивљих животиња и крволочних инсеката), требало би напоменути да је у питању „вај-фај" уређај који се користи уз телефон, што нуди многе, на први поглед скривене, предности.

Уз уобичајене сензоре камере, моћан систем сочива омогућиће вам да са изабраницом свог срца, загрљени у врећи за спавање уз екран телефона, јасно осматрате маглину Орион, галаксију Андромеда или кратере на Месецу. Потребно је само да поставите телескоп на ветрометину (отпоран је на воду, кишу и снег), притиснете дугме на њему и хитро се вратите у топлину шатора. Он ће се потом сам упарити с апликацијом на телефону преко које ћете моћи да аутоматски тражите небеска тела, увеличавате их, правите њихове фотографије и смештате их у каталоге.

Захваљујући џи-пи-есу и електромотору, апликација ће вам помоћи да нађете занимљива места у свемиру и аутоматски уперите сочива телескопа ка њима. Подсетиће вас и да се приближава тренутак неке значајне свемирске појаве или да је нека планета у савршеном положају за осматрање, а ако сте заокупљени важнијим стварима, моћи ће и да сам укључи телескоп и направи снимак како бисте га погледали касније. Батерија ће потрајати 4 сата, што је и најнеискуснијим извиђачима и извиђачицама довољно да се снађу у природи ■

Vaonis Vespera
Цена – 1500 евра
vaonis.com/vespera

Е ЗА ТЕХНОКУСЦЕ

ПРОВИДАН ЗВУК

Осим јавних тоалета, готово да и нема ствари које неће постати лепше и потрошачу привлачније ако се ставе у стаклена кућишта, тако да може да завири унутра. Када је техничка роба у питању, утицај стаклених кућишта на побољшање продаје јесте стопостотан.

То су схватили и Пер и Мартин, дизајнери стокхолмског студија „Пипл енд пипл", који су пре 10 година покренули своје „транспарентно пословање" на чувеној платформи за прикупљање капитала „Кикстартер". Људи су се истог тренутка заљубили у њихове провидне звучнике, те им је посао просто процветао.

Данас у понуди, осим мањих и већих провидних звучника, „Транспарент" има и уметничке скулптуре са уграђеним звучницима, те чак и такозване „светлосне звучнике", који служе као лампа за производњу разнобојних светлосних ефеката у ритму музике коју стварају. Њихов класични модел добио је ове године нову реинкарнацију у виду „блутут" уређаја са кућиштем запремине 10 литара (43x33x12 цм) од каљеног стакла и алуминијума који може да се допуњава различитим системима. Осим што музику на њему можете да пуштате упаривши га са телефоном, таблетом, рачунаром или неким сервисом на интернету, можете и да га помоћу каблова прикључите на појачало, грамофон, тјунер или уређај за пуштање дискова. Са задње стране можете да прикључите рутер за бежично повезивање са другим паметним кућним системима или неки уређај са виртуелним помоћником који ће пуштати музику преко звучника ако га љубазно замолите. Излазна снага му је 140 вати, опсег фреквенција које производи од 35 херца до 20 килохерца, а што се цене тиче – „провидно" је округла ■

Transparent speakers
Цена – 1000 евра
transpa.rent

ТЕСЛИН КИНЕСКИ ТОРАЊ

Легенда каже да је Никола Тесла изложио Џеј Пи Моргану план о проширењу система за бежични пренос радио-сигнала који би омогућио довод бесплатне струје у домаћинства, након чега је чувени амерички банкар штуцнуо, олабавио кравату, која је почела да му непријатно стеже врат, и ускратио сва средства чувеном генију. Иако данас имамо системе за бежични пренос струје, они су више у складу са Моргановим него са Теслиним замислима: преносе само слабу струју, на веома кратким удаљеностима, а коштају као сам ђаво.

Но, сада је (у Америци) озлоглашено кинеско предузеће „Сјаоми" смислило систем за пренос слабе струје на много веће удаљености, помоћу којег ћете, рецимо, моћи да бежично пуните телефон док га завањени на каучу држите у руци и читате вести. Пуњач се зове „Ми ер чарџер" и може помоћу 5 фазних антена да нађе место уређаја који ваља напунити. Потом се помоћу 144 микроантене ствара узани усмерени талас енергије којим се струја преноси до калемова за пуњење на уређају.

Ту се чуда „Сјаомија" не завршавају: како су таласи сферне творевине, колико год уређаја да имате у просторији – паметних сатова, лампи или бежичних звучника – они ће сви почети сами да се пуне након укључивања „Ер чарџера", али ће морати да деле снагу која се преноси кроз ваздух. Иако би требало да буде понуђен тржишту тек крајем године, већ се лицитира са ценом од 1000+ евра, која ће вас натерати да, попут Џеј Пи Моргана, мало попустите стисак кравате ■

Xiaomi Mi Air Charger
Цена још није одређена
mi.com

С. Н.

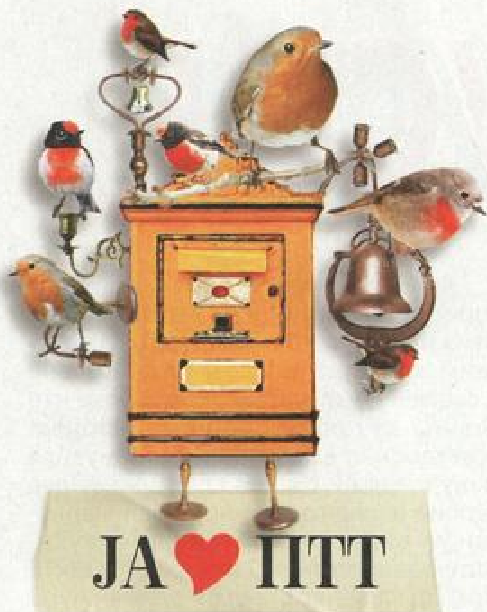

Прастановници Јапана

Молим вас да ми напишете нешто о народу Аину.
ИЛИЈА
Београд

Аину су прастановници данашњег Јапана, беле расе, густе коврџаве црне косе. О њиховом пореклу готово се ништа не зна, а језик им није сродан ни с једним језиком на свету.

Кад су се Јапанци настанили на овом подручју, тамо су затекли Аинуе, које су лако потиснули. Староседеоци су се полако повлачили према северу – на острва Хокаидо и Сахалин – где их данас има највише. Тачан број Аинуа није познат јер многи крију своје порекло или га уопште нису свесни, али се и даље труде да очувају свој језик и обичаје ■

Ноте за фелдмаршала

По коме је „Радецки марш" добио име?
РАЈКО
Ниш

Аустријски композитор Јохан Штраус (1804–1849) компоновао је, између многих музичких дела, и 18 корачница, од којих је најомиљенија *Марш Радецки*. Име је добила по **Јохану Јозефу Радецком** (1766–1858), аустријском фелдмаршалу и грофу од Радеца. Истакао се као начелник Генералштаба у борби против Наполеона 1813. и 1814. године; крајем 1831. године преузео је команду над аустријским јединицама у северној Италији, а 1836. именован је за фелдмаршала. После устанка у Милану морао је да повуче своју војску из града, али је касније (у биткама код Кустоце 1848. и Новаре 1849) савладао устанике и учврстио аустријску владавину на северу Апенинског полуострва. Од 1849. до 1852. године био је гувернер аустријске провинције Северне Италије ■

Како успорити срце

Може ли човек да „подешава" откуцаје срца?
ЈОВАН
Барајево

Срце, шупаљ мишићни орган између плућних крила, истискује крв из леве преткоморе преко главне жиле куцавице – аорте – у артеријски крвоток и даље, по свим крвним судовима, а из десне преткоморе шаље у плућа, ради прочишћавања, односно ослобођења од угљен-диоксида и примања свежег кисеоника.

Пошто непрекидно „пумпа" крв, срце се грчи и опушта. Код човека који мирује откуцава од 60 до 80 пута у минуту. Истраживања показују да на тај устаљени пулс појединци могу благо да утичу. Како је то могуће доказати? Човек се прикључи на уређај који бележи и најмање промене у раду срца и, ако се сасвим усредсреди на рад овог органа, може да га успори или убрза. Овом вежбом с временом утиче на откуцаје свог срца техником која је у медицини позната као „биофидбек" ■

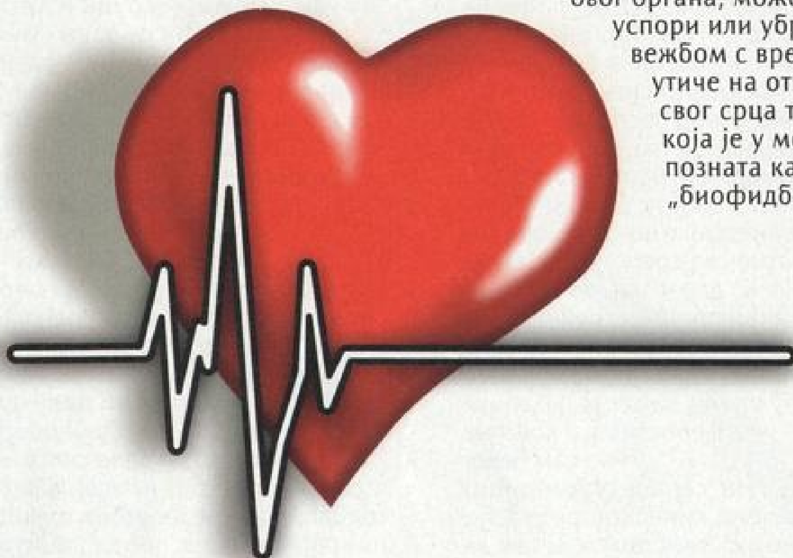

Грчки отпадник

Шта значи реч „апостат”?
САЊА
Ниш

Ова реч грчког порекла значи „отпадник, одметник од правог учења или вере”. Израз је у хришћанству преузет из хеленске културе и означавао је отпадника од хришћанских уверења. У средњем веку црква је апостате јавно проклињала и изопштавала не само из верске него и из заједнице уопште. Апостатом се често назива и одметник од неке идеологије, странке или чак народа ■

Флавије Клаудије Јулијан (331–363) одрекао се хришћанства, због чега га је Хришћанска црква прозвала отпадником (Јулијан Апостата)

Питка слана вода

Да ли морске птице пију слану воду?
МАЈА
Зрењанин

Морске птице могу да пију слану воду без сметњи. Често је и воле више него слатку. У ствари, неке птичје врсте присиљене су да је пију јер друге нема. Утврђено је да морску воду пију пингвини, једна врста галебова и морске ласте. Неке врсте пингвина пију и слану и слатку воду, али уочено је да младунцима више прија слана.

Ипак, велика количина соли не смета овим птицама. Природа је свима који живе далеко од извора слатке воде подарила жлезде с „филтерима” који издвајају со из крвотока и потом је избацују из организма у виду течности ■

Ћутљиви тркачи

Зашто нам се чини да су готово сви неми филмови некако убрзани?
МИЛАН
Чачак

Познаваоци покретних слика процењују да је готово 80 одсто немих филмова заувек изгубљено или уништено. Од оних који су сачувани, већина заиста делује као да су сувише убрзани, за шта постоји и објашњење. Ми, наиме, немамо прилику да те филмове гледамо на исти начин као публика која је у њима уживала онда кад су стварани. Данас кино-пројектори приказују 24 слике по секунди, док је на почецима кинематографије било уобичајено 16 до 18 слика. Пошто се стари филмови углавном приказују преко савремених пројектора, имамо утисак да глумци не ходају него трче.

Постоје и други разлози. Добар део филмских трака на којима се чувају неми филмови с временом је знатно оштећен. Али, некад су редитељи, посебно у комедијама, неке сцене намерно снимали убрзано како би и тим путем изазвали смех у публици. Да ли, рецимо, **Чарлија Чаплина** можемо да замислимо како спорим покретима окреће свој чувени штап од кога се у филмовима није одвајао ■

Лековити украс

Колико има истине у томе да ћилибар може да лечи од душевних болести?
АНА
Шабац

Ћилибар или јантар је фосилна четинарска смола жућкастомрке боје (ређе беле или зелене). Може да се нађе на неколико метара испод морске површине, бура га често избацује на обалу, мада се добија и копањем. Највећа налазишта су на обали Балтичког мора.

Тачно је да се у древним временима веровало да ћилибар штити од разних обољења, посебно од гушобоље и душевних тегоба. Због сличних веровања још се у неолиту користио за израду накита. У средњем веку га није било много, па је цењен колико и драго камење. У доба ренесансе и барока многи кнежевски дворови држали су посебне мајсторе за израду предмета од ћилибара. У 18. веку ћилибарским плочицама често су покривали дрвене плоче у домаћинству. После тога ћилибар као да излази из моде. Данас је поново веома цењен као украс на прстењу, огрлицама и наруквицама ■

Заступник уметника

Занима ме чиме се бави импресарио.
ИСИДОРА
Београд

Импресарио (од италијанског *impresario*) јесте особа која посредује између уметника и приређивача концерта, приредбе или представе у којој уметник учествује и стара се о њиховом материјалном успеху. Заступа уметника, штити његове интересе, преговара, потписује уговоре и обавља све послове у вези с упошљавањем и наступима. За тај посао обично добија део уметничких прихода ■

РЕШЕЊА

1. ОКРЕНИТЕ!

2. ЛИМУН И ПОМОРАНЏА
Лимун кошта 10 динара, а поморанџа 8 динара ■

3. КОЊИ И БИКОВИ
Могућа су три решења: 9 коња и 71 бик; 30 коња и 40 бикова, или 51 коњ и 9 бикова ■

4. ПОБЕДНИЦИ
Нека је n број победника такмичења, тада је n = 6 + 10 – 1 = 15 ■

5. ПОКУШАЈТЕ!
Низ гласи:
1 минут = 60 секунди,
1 сат = 60 минута,
1 дан = 24 сата,
1 седмица = 7 дана,
1 месец = 4 седмице,
1 година = 12 месеци.
Значи, ? = 12 ■

Данас је рођендан најбољем тати!
СРЕЋАН РОЂЕНДАН

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћириличко изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ПОМИЦАЉКА
Отава, Париз, Атина, Дакар ■

ХОМОНИМ
Дуга ■

ДВОСТРУКЕ МОЗАИЧКЕ УКРШТЕНЕ РЕЧИ
Дино Баџо, друм, амонал, марони, раван, наива, р, Аман, Манда, оа, џак, барка, грб, от, магма, Коља, к, Басра, торањ, Иранке, Морава, Ћира, братанац – Мона Лиза, арап, икакав, ракете, Лотар, тиква, т, Аран, Крста, ка, Нал, знати, кар, ек, наоко, Марк, р, карст, липар, Алемао, комета, крпа, сниматељ ■

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ
Особина, Ахила, бејзбол, Лемон, ила, етикете, а, лекар, заменик, нк, Либан, Разо, оток, ерата, лн, сода, Сида, род, „Три ратна друга" ■

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
број 3611

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа ПОЛИТИКА АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача
Зоран Мошорински
генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Заменик главног и одговорног уредника
Петар Милатовић

Ликовно-графички уредник
Тања Милатовић

Редакција Немања Баћковић, Мила Божовић, Бранислав Вукомановић, Сања Лазић, Зорица Милошевић, Невена Мрђеновић, Срђан Николић, Предраг Петровић, Јелена Попадић, Урош Рајчевић, Весна Ракић (документација и web), Кристина Стаменковић

Секретаријат Редакција Нина Раденковић, *Цетињска 1/II*, 11001 Београд

Секретаријат 330-1452
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1567
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.
Редакција не одговара за садржај огласа.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец (4 броја) 540,00 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.620,00 дин.
6 месеци (26 бројева) 3.510,00 дин.
12 месеци (52 броја) 7.020,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-16454-02
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 155 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 165 EUR. II група – Азија – Африка: 172 EUR. III група – Америка – Аустралија: 178 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK
SWIFT - BIC: DEUTDEFF
Name: DEUTSCHE BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK
SWIFT - BIC: KOBBRSBG
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY
IBAN/ Account Number: RS35205007010034051636
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА АД, Претплата, Цетињска 1, Београд, Србија, на имејл: pretplata@politika-ad.com или на факс +381 11 3373-260, +381 11 3373-1853.
Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com
https://www.facebook.com/Politikin-Zabavnik-15481474654/

У нашој породици „Забавник" се чита већ три генерације, од првог броја! А и четврта генерација је нестрпљива да научи да чита и дочепа га се. Поздрав са предивне Ситоније, **Породица СПАСИЋ**

Моје колеге и ја велики смо фанови „Политикиног Забавника" и радимо на терену по читавој Црној Гори, све нам то олакшава наш најдражи лист. Срдачан поздрав од **ДОРМЕО ЕКИПЕ** из Црне Горе за све у редакцији :)

Био си нам верни сапутник и на сунчаним плажама Лептокарије у Грчкој! Поздрав од **ТЕОДОРЕ** и **ДАЛИБОРА** из Ваљева!

Шаљемо ти фотографије са нашег малог путовања по Охриду и околини. Посетили смо Музеј на води – Залив костију (бакарно, бронзано и гвоздено доба – XII-VI век пре наше ере), који се налази на половини пута између Охрида и манастира Свети Наум. **ИСИДОРА** и **ПАВЛЕ** из Чачка

Поздрав од **ТАДИЈЕ** из Египта

БИЛО КУДА, СА ЗАБАВНИКОМ СВУДА!
Невероватна је привржeност наших читалаца свом листу! За ову рубрику дневно нам стиже на десетине прилога и немогуће их је све одједном објавити, али ће сви, засигурно, бити објављени. Само стрпљења и „Забавник" под мишку. Привржeност је двосмерна улица. Слике слати на адресу politikin.zabavnik@politika-ad.com ■

Рекли су ... о писцима и писању

НИЈЕДАН ЧОВЕК НЕ БИ НАПИСАО НИ РЕЧ НА ПАПИРУ КАД БИ ИМАО ХРАБРОСТИ ДА ЖИВИ ОНО У ШТА ВЕРУЈЕ.
Хенри Милер
амерички писац
(1891–1980)

АКО ПИСАЦ ТРЕБА ДА ИДЕ У ЗАТВОР, НИКО ГА У ТОМЕ НЕ МОЖЕ СПРЕЧИТИ.
Александар Баљак
наш афористичар
(1954)

ПОСТОЈЕ ДВЕ ВРСТЕ ПИСАЦА. ЈЕДНИ ПИШУ ИСТОРИЈУ СВОГ ВРЕМЕНА, ДРУГИ СВОЈУ БИОГРАФИЈУ.
Хенри Дејвид Торо
амерички писац
(1817–1862)

ПИСАЦ ТРЕБА ДА ЗАНОСИ ЧИТАОЦА А НЕ САМ ДА ПАДА ПРЕД ЊИМ У ЗАНОСЕ.
Иво Андрић
наш писац и дипломата
(1892–1975)

СВИ СУ СЛАВНИ КЊИЖЕВНИЦИ ПЛАШЉИВИ. И ЈА САМ, САМО МИ КАЖУ ДА СЕ ТО КОД МЕНЕ ЈЕДВА ПРИМЕЋУЈЕ.
Џером К. Џером
енглески писац
(1859–1927)

ШТО ВИШЕ ПИШЕТЕ, СВЕ СТЕ УСАМЉЕНИЈИ.
Ернест Хемингвеј
амерички писац
и новинар
(1898–1961)

СТРАШНА КОБ ПИСЦА – ЗАВИСИТИ ОД САРАДЊЕ МОЗГА И ЗАДЊИЦЕ.
Габријел Лауб
чешки афористичар
(1928–1998)

ПИСАТИ ЈЕДНОСТАВНО ИСТО ЈЕ ТОЛИКО ТЕШКО КОЛИКО И БИТИ ДОБАР.
Вилијам Сомерсет Мом
енглески писац
(1874–1965)

ПИСАЊЕ ЈЕ НЕМИЛОСРДНО ИСЛЕЂЕЊЕ СЕБЕ САМОГА.
Меша Селимовић
наш писац
(1910–1982)

ПОСАО РОМАНОПИСЦА НИЈЕ ДА ОПИСУЈЕ ВЕЛИКЕ ДОГАЂАЈЕ ВЕЋ ДА МАЛЕ УЧИНИ ЗАНИМЉИВИЈИМ.
Артур Шопенхауер
немачки филозоф
(1788–1860)

ПИСАЊЕ КЊИГЕ ЧИНИ ДА КОЊСКЕ ТРКЕ ИЗГЛЕДАЈУ КАО СОЛИДАН, СТАБИЛАН ПОСАО.
Џон Стајнбек
амерички писац
(1902–1968)

ПИСАЦ ЈЕ У СУШТИНИ ЧОВЕК КОЈИ НЕ МОЖЕ ДА СЕ ПОМИРИ СА САМОЋОМ. СВАКО ОД НАС ЈЕ ЈЕДНА ПУСТИЊА.
Франсоа Моријак
француски писац
(1885–1970)

Илустрација
Гурбуз Доган Екшиоглу

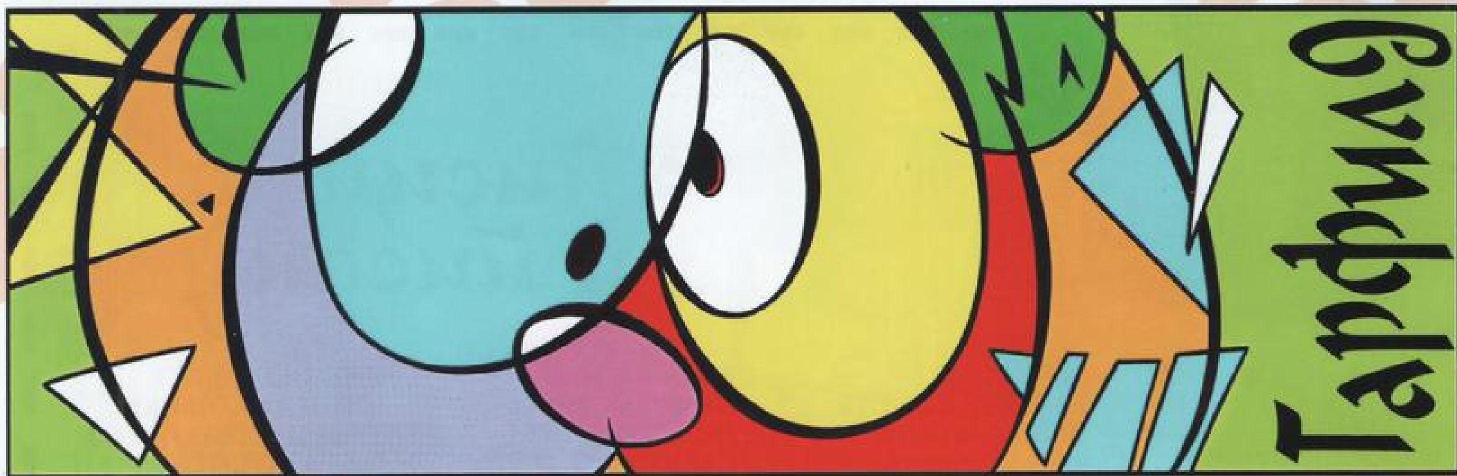
Гарфилд

АУУУУ... СЛАТКИШ!
© 2020 PAWS, INC. All Rights Reserved
JIM DAVIS 8-23

ОООО, БАШ ЈЕ **САДАК**!

АУУУ, ПА ТО ЈЕ БАШ **СЛАТКО**!

ДА, **СТВАРНО** ЈЕ САДАК...
Distributed by Andrews McMeel Syndication

ВААААРФ! БАШ ЈЕ СЛАТКИШ!!!

ЈА САМ ТРЕНДСЕТЕР!
МА, ДА...